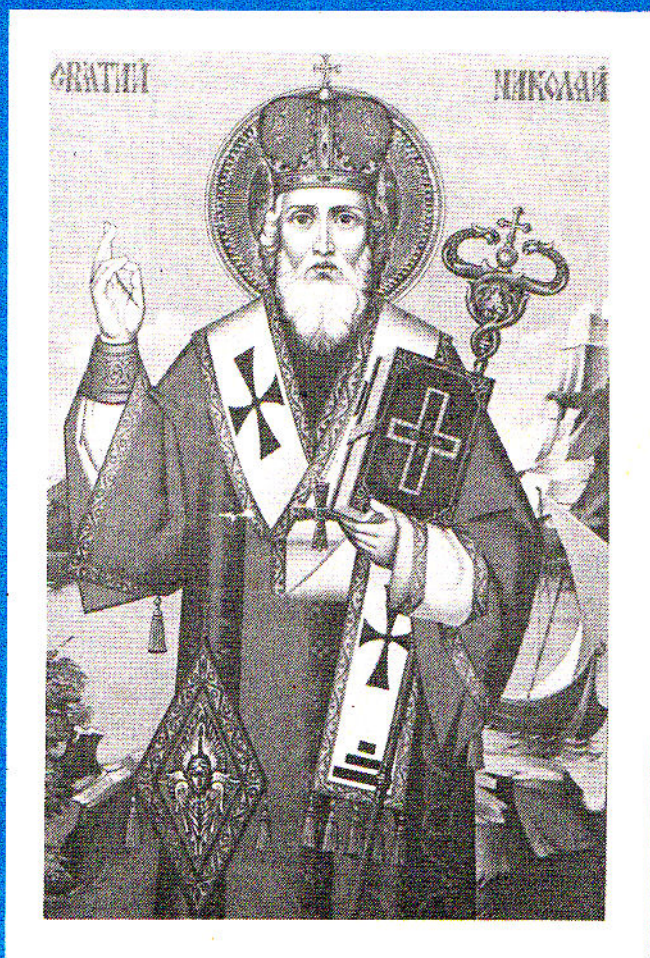

ЛЕМКІВЩИНА ЛЕМКІВШЧУНА 1989

Ч. 4

**НАША ЦІЛЬ: ОБ'ЄДНАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ЕТНОГРАФІЧНИХ ЗЕМЕЛЬ
У ВІЛЬНОЙ УКРАЇНСЬКІЙ ДЕРЖАВІ**

**OUR MOTTO: THE UNITY OF UKRAINIAN ETHNOGRAPHIC TERRITORY
IN A FREE UKRAINIAN STATE**

ЛЕМКІВЩИНА

КВАРТАЛЬНИК

РІК 11, ЧИСЛО 4 (43) ЗИМА 1989

видає

ФУНДАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕМКІВЩИНИ

з рамени

СВІТОВОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ЛЕМКІВ
ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ
І ОБ'ЄДНАННЯ ЛЕМКІВ КАНАДИ

ВИДАВНИЧА КОМІСІЯ

Мирон Мицьо — Голова
Марійка Дупляк — Заступник голови
Юліан Котляр — Адміністратор
Василь Скомський — Фінанс. референт

адреса

"Lemkivshchyna"
P. O. Box 7
Clifton, NJ 07011-0007
USA

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ:

Марія Дупляк — гол. редактор

Іван Лико
Катерина Мицьо

Мистецьке оформлення обкладинки: М. Черешньовський

Редакція застерігає собі право виправляти мову, та скорочувати надіслані матеріали. Прислані матеріали Редакція не повертає. Статті підписані прізвищем чи псевдонім автора, не завжди відповідають поглядам Редакції. Передрук матеріалів з "Лемківщини" дозволяється при умові подання повної назви журналу.

Річна передплата **10.00 ам. дол.** — летунською поштою
16.00 дол. річно. Ціна числа **2.50 ам. дол.** (або рівновартість в чужій валюті). На Вашій адресі є зазначено, доки заплачена Ваша передплата.

ЗМІСТ

З Різдом Христовим!	1
М. Горбаль: Ой, кого ж ви, мамцю ждете?	1
П. Попата: Усна народна творчість про "Роздество" на Лемківщині	2
Б. Лепкий: На Святий Вечір	3
Л. Тхір: Різдвяні звичаї в Явірнику	4
Я. Гудемчук: Віфліємська зоря	7
І. Ільницький: Ходила селом коляда	10
І. Лико: Лемко-русин — українець-"лемко"!	12
В. Стус: Даждь нам, Боже... ..	13
"Чого боятися?"	15
По сторінках "Нашого Слова"	17
М. Остромира: Лемківщина в огні	17
Нам пишуть	19
Я. Гудемчук: Святвечірній спомин	20
Lemkivshchyna. English edition	22
В Україні відроджується ім'я Антонича	25
<i>З життя Організації</i>	
Відбувся ХХІІ З'їзд	28
Зустріч з д-ром М. Мокрим	30
Зустріч з М. Горбалем	30
Бенкетом відзначено 25-ліття відділів	31
Загальні Річні Збори 1-го Відділу ООЛ	32
Допоможім "Ослав'янам" збудувати Дім Культури! ..	обкл
На обкладинці: Св. Миколай	
On the cover: St. Nicholas	

АДРЕСА КРАЙОВОЇ УПРАВИ ООЛ:
Organization for Defense of Lemkivshchyna
P. O. Box 7
Clifton, New Jersey 07011-0007

ЧИ ВИ ЗЛОЖИЛИ ВЖЕ СВОЮ ПОЖЕРТВУ НА
"ФУНДАЦІЮ ДОСЛІДЖЕННЯ ЛЕМКІВЩИНИ"?
ЯКЩО НІ, ТО ЗРОБІТЬ ЦЕ СЬОГОДНІ!
ЧЕКИ І МОНІ ОРДЕРИ ВИПИСУЙТЕ:
"THE LEMKO RESEARCH FOUNDATION"
і шліть на адресу:

The Lemko Research Foundation
P. O. Box 7
Clifton, NJ 07011-0007

Ваші пожертви є звільнені від податку в ЗСА.

Printed in U.S.A.
by Computoprint Corporation
35 Harding Ave., Clifton, N.J. 07011-2209
1(201) 772-2166 Fax 1(201) 772-1963

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ!

У цей святочний час, коли весь український нарід з радістю вітає Боже Дитятко, пересилаємо всім нашим Відділам, їхнім Управам та Членству щирі побажання Веселих Свят, а Новий Рік хай принесе Вам радість і мир!

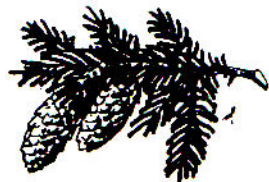
Вітаємо нескорений український нарід на Батьківщині, що бореться з переслідуванням, та з великим жалем та співчуттям вітаємо також тих, що в тюрмах на засланні зустрічають Різдво Христове.

Щирі поздоровлення пересилаємо Ієрархам Українських Церков, усім Українським Організаціям і Установам та всім українцям розсіяним по цілому світі.

Нехай Новонароджене Дитятко благословить Вас усіх добром!

Світова Федерація Лемків
Організація Оборони Лемківщини
в Америці
Об'єднання Лемків Канади
Фундація Дослідження Лемківщини

Різдво, 1989

ОЙ, КОГО Ж ВИ, МАМЦЮ ЖДЕТЕ?

(Колядка)

Ой, кого ж ви, мамцю, ждете — Святий Вечір вже.
Й не їсте Святу Вечерю, ой, кого ждете?
То не січень стогне-плаче, то сини ідуть,
Бо далека, бо далека випала їм путь.

Їм треба встигнути прийти
На Святий Вечір в рідні хати.
Йдуть рік, йдуть два, йдуть три,
А цілу вічність жде їх мати.

Ой, чого ж ви смутком, мамцю, застепили стіл?
Чи збідніла наша нива, чи наш гай збіднів,
Чи пшениченьку не жали — наш широкий лан,
Чи зозуля не кувала літ щасливих вам?

Ні, не забули, ні, не сплять! —
То хлопцям ліг тягар на плечі:
Йдуть рік, йдуть два, йдуть п'ять —
Вони спішат на Святий Вечір.

Як сльозою освятиться втомлений ваш зір —
Наберіть з Дніпра водиці, а барвінку з гір.
В них тривоги журавлині втрачене знайдуть.
Бо далека, бо далека випала їм путь.

Вони прийдуть, хоч важко їм —
Така їх доля — йти додому.
Йдуть рік, йдуть два, йдуть сім
Так, як ішли сто років тому.

Микола Горбаль

Усна народна творчість про "Роздество" на Лемківщині

*Народився Бог на саях
в лемківськiм мiстечку Дуклi.
Прийшли лемки у крисанях
i принесли мiсяць круглий...*

Б.І. Антонич

Обрядовість "Роздества", якого традиції походять ще з поганських часів і є однією з найдавніших видів народної творчості, залишилась глибоко вкорінена в серцях українського народу. Пізніше ці традиції пов'язані з віруванням народу в релігію були прийняті і на Лемківщині. Хоч не такі, як первісні, бо до суттєвих змін у цих звичаях дійшло тоді, коли розвиток культури дістався на вищий рівень, а Лемківщини як такої, тоді ще не було. Зате слід сказати, що впродовж довгих століть на теренах теперішньої Лемківщини (заселення якої інтенсивно почалось народом зі сходу в XIII-XIV століттях), між населенням жила віра у магічну силу слова. Нарід вірив, що коли співаються пісні з побажанням щастя, здоров'я, доброго врожаю, то вони сповняються. І тому у фолклорі Лемківщини вишкочили різдвяні пісні, відомі як "колядки", є дуже розвинені. Деякі вчені, які займалися поясненням терміну "колядки", висували різні погляди на підставі яких стверджували, що колядування було відоме у всіх слов'янських народів, користувалися записами фолклору з Лемківщини. Колядки про Роздество дали основну базу для розвитку інших родів усної народної творчості, яка найбільше пов'язана з хліборобством і скотарством, тобто господарською основою села. Сільські звичаї палазникувати і колядувати під час Нового Року і Різдва були спрямовані на добрий урожай і здоров'я родини та домашніх тварин — багатого прибутку, щоб добрі духи обороняли "газдівство і обистя". На Лемківщині ще й до сьогодні лишилося між старшими людьми сильніше вірування господаря про достаток урожаю і багатство худоби, які забезпечують життя родини, як віра у загробне життя, що вчить християнська церква. Тільки на Гуцульщині, Бойківщині і Лемківщині (розуміючи на південь в Чехословаччині і на Закарпатті), куди цивілізація менше проникала, звичайно більше консервувались стародавні вірування і звичаї. Тут вже наприкінці XVII і впродовж XVIII століть старослов'янські, хоч світські колядки, були розповсюджені майже в усіх селах. На Лемківщину під час XIX ст. увійшли церковно-духовні колядки про народження Ісуса Христа. Церковні колядки Роздества на

християнські теми є витвором духовних письменників, зате колядки світські є витвором простонародним. Народження Христа серед убогих обставин у "ясині між бидлятами" стало празником бідних людей, який з часом, набирав ідеалу в житті населення. Воно стало теж темою духовних поетів, які створювали на підставі євангельських оповідань або легенд церковну романтичну поезію, що пізніше ввійшли в євангелійні Богослуження. На території Лемківщини колядки, хоч були прийняті зі сходу, з земель України, ставали більш регіональні з локальними прикрасами, та хоч набували драматичнішої і більш реалістичнішої форми, зате були більш соціального і побутового характеру та пристосовані до бідного, місцевого народу.

Церковні колядки були більш прийняті між лемками тому, що з більшою стислістю і строгістю так до своєї території, як і до Богослужіння, впливали на чуття людей, які вірили та жили реальністю, а не фантазією. Це вказує, як сильну популярність набули різдвяні колядки на підставі типового життя народу Лемківщини та прив'язаність до своїх творів християнськими обрядами, звичаями і традицією. Якщо порівняємо поодинокі варіанти колядок, побачимо, що повніші тексти мають лемківські й бойківські колядки, бо заховалися вони в первісній архаїчності.

Новіші записи появляються часто перекручені з коротшими віршованими строфами. Це вказує, що колядки поволі зникають у пам'яті народу, а то й зовсім затрачуються.

Обрядовість колядування відбувалась групою колядників, переважно молодих хлопців, які ходили співаючи і віншуючи від "хижі до хижі". Насамперед хлопці заздалегідь вивчали слова нових колядок і тоді вирушали колядувати незадовго після святвечірньої вечері до пізньої ночі. Колядували теж і старші особи. Перші колядували маленькі діточки, але тільки по ближчих сусідах і рідних тітках, вуйках, хресних батьках, під доглядом родичів. Найбільш популярною співанкою-колядкою була:

*"С тамтой страни ярка
зелена полянка,*

там пастире, пастушкове
ідять кашу з гарка.

Пришов гу ним ангел
так ім завінчував
радується пастушкове
Ісус ся народив.

Як він ся народив
бочку вина купив
вшитких люди почесував
і сам ся кус напив".

Старші хлопці колядники співали і віншували так:

"Вінчую, вінчую, на щастя, на здорова,
на то Боже народжіння, жеби ся вам Панбіг
дав дочекати другого Божого народжіння,
в щастю і здоров'ю, гойніше і файніше,
покійніше і веселіше, од Бога ласки,
од люди приязности.
Христос ся раждає".

Після слідували жартівливі віншуванки, як напр.:

"Вінчую, вінчую, за пецом колачі чую,
як не дате покоштувати,
не будемо більше колядувати".

За колядування дітям давали дрібні гроші, сушені сливки чи груші або ліскові горішки. Виходячи з хати всі разом промовляли: "Дякуємо вам, пане господарю, дай Боже".

Ще старші хлопці співали різні колядки: "Коли ясна зізда з моря виходила", "Во Вифлеємі новина", "Нова радість стала" або "Бог предвічний народився". Часто співали колядку "Рождество твоє Христе Боже наш", яка співається в церквах під час служебних відправ. Виходячи з хати співали: "А ви нам дали, ми дякували, дай Боже". Звичайно щедрий вечір був виповнений веселими жартами, сміхом, радістю і "гунцутством", які виробляла молодь на вулицях села, незважаючи на зимовий час та часто на сильні морозні ночі. Здалека було чути, що десь там в селі ходять колядники і вже наближаються до хати.

Широко був розвинутий ще один рід колядок — "вифлеєм" або "вертеп" у формі театрального мистецтва, що появився на Лемківщині у половині XIX-го ст. До кожної хати приходили групи пастирів з яслями (шопкарі — з німецького, що означає шоп). Один з групи одягнений за пастуха, входить перший в хату і питає "Христос ся рождає! Чи приймете вифлеємську радість?". Відповідь звичайно була "Приймемо". Після такої відповіді кладе пастух дерев'яну скриньку із зображенням різдва, в якій горить свічка на стіл і покликуює інших до хати. На очах присутніх в ролях пастирів, трьох царів, одного жида і чорта виконують вифлеємську гру про наро-

"ЛЕМКІВЩИНА", ч. 4, 1989

НА СВЯТИЙ ВЕЧІР

Далекий світ, великий час,
Пливуть літа рікою;
А я все пам'ятаю вас,
Як йдете з колядою.

Говорять... А слова летять
Молитвою до Бога...
Та чи дійдуть, чи долетять?
Щаслива їм дорога!

Далекий світ, великий час,
Пливуть літа рікою...
Гей! Що чувати там у вас?
Чи йдете з колядою?

Чи ще живий Федір, Юрко,
І наш сусід Зарічний?
Чи й нині, як колись давно,
Співають: "Бог Предвічний"?

Чи й нині мерехтять зірки
Над хатою старою?...
Гей, краю мій, не знаєш ти,
Як тужно за тобою?

Богдан Лепкий

дження Ісуса. Деякі частини колядування відбуваються діалогами, тобто говореним словом, деякі співом, що вказує на первісне сценічне мистецтво християнських традицій. Цей показ "Рождества" зображує життя пастухів і народження Христа, де біблійні та побутові елементи руху пастирів тісно пов'язані між собою.

Колядуванням потішали і розвеселяли людей. У поодиноких селах південно-східної Лемківщини в околицях Дуклі, Команчі і Межилабірці було прийнято, що коли в хаті на протязі року хтось помер, пастирі не співали, але кляклись і молились тому, що в деяких грах відбувалися танці, а родина тримала так звану "жалобу".

Щоб описати звичай колядників або ношу пастухів, потрібно багато дечого дослідити. Їхня ноша була на стільки різноманітна, що майже в кожному селі одягалися по різному. Хоч було прийнятим одягати білі довгі сорочки з кольоровими стрічками, насаджувани паперові шапки на голови і з зіркою на палиці з понавішуваними металевими дзвіночками, все таки різноманітність проявлялася по всій Лемківщині. Зірка часто була прикрашена космічни-

РІЗДВЯНІ ЗВИЧАЇ В ЯВІРНИКУ

Явірник — маловідоме село на Сянїччині, розташоване вздовж потічка Явірничок, притоки Ославиці, було воно засноване на волоському праві, правдоподібно, в 1552 році.

З-поміж листяних дерев, які прикрашали гірський краєвид села, численно вирізнялися явори. Звідси, кажуть, село взяло назву.

Це невеличке село, яке замешкувала українська етнографічна група лемків, у міжвоєнному періоді нараховувало 80 хат і було поділене на дві частини: "нижній кінець" та "вижній кінець". Натомість кожна частина на ще менші одиниці, що визначали господарські поля, які також мали свої назви. Ось вони: "камін", "крупотька", "кучаруга", "клішівки", "крилогони", "гортань", "на долинах", "під озерном", "підкуцики", "станкулази", "файтиська".

Село мало свою невелику церкву під покровом святого Дмитра, в якій від 1985 року до 1936 року відправляло і було парохами 30 священників.

Церква в Галичині, зокрема на Лемківщині, була установою, яка мала великий вплив на національне і

ми, а висока шапка релігійними і рослинними мотивами.

Значення колядок, колядових обрядів і обрядових пісень в часі "Рождества" є дуже велике. Вони належать до найстарших пам'яток нашої усної літератури, які на протязі довшого часу існування зазнавали різних впливів і змін. Напевно є місцевості, де обряд як такий, завмер цілковито. Насильне переселення лемків на німецькі землі в Польщі, є причиною, що між ними заховалось менше різдвяних традицій. Відомо теж, що обрядовість "Рождества" загинула зовсім у багатьох селах теперішньої Лемківщини, де наших святинь, які були інспірацією і носієм біблійних легенд та фолклорних матеріалів — вже немає.

Наші лемки були з натури співучі і дуже любили духовні пісні. Надхнені духом Христового евангелія, красою Богослужень, величністю обряду і празників, співали релігійні пісні в храмах при всіх нагодах, а зокрема в часі "Рождества". Сьогодні більше обрядів залишилося на південній Лемківщині, в Пряшівщині, де місцеве населення плекає традиції, народну словесність і мову та на їхній взір творить нові, які вповні заслуговують на вічне збереження, бо це скарби духовної культури, в яких охоплено життя та історію наших предків-лемків. ■

культурне життя українського народу. Так і в Явірнику, в добі великої темряви і відсталості, церква і священники відіграли вагомий роль у формуванні національної свідомості селянина.

Згадаймо хоча б перший курс для неграмотних явірничан, який zorganizував у 1925 р. священник Володимир Пристай. Книжки для навчання постачала філія товариства "Просвіта" у Сяноці.

Школу на постійно засновано щойно в 1929 році за ініціативою священника Івана Підбардія. Явірничанам стали нечужі твори Т. Шевченка, І. Франка, С. Воробкевича. Відомі їм були також такі часописи, як "Наш Лемко", "Батьківщина", "Золотий колос", "Народні справи" і "Бескиди", які були розповсюджені через парафіяльні управління.

На початку 30-их років ХХ ст. розвиває свою релігійну діяльність братство "Апостольства молитви". Наслідком діяльності братства було утворення першого в околицях церковного хору. Опісля постав хор у Репеді, Туринському, Прелуках і Команчі. У цьому часі з допомогою дуже енергійного священника Володимира Іванчука засновано в селі першу кооперативу, а в 1936 році з його ініціативи та його наступника — отця Дмитра Савицького створено Кружок рідної школи ім. Т. Шевченка, який вів роботу на ниві народної освіти та спричинився до розвитку духовної і матеріальної культури в Явірнику.

Сьогодні, для пересічного мандрівника, з колишнього села залишилась лише назва на мапі і дороговказ, які, по суті, нічого йому не говорять. Для бувших мешканців Явірника залишилось набагато більше...

Далеко від мандрівного шляху, серед гір, біліють придорожні хрести, а на стрімкому узгір'ї, з-поміж хвойних дерев "прорізається" старий цвинтар. Все це переконливо засвідчує, що тут колись було село. Звичайно, людям залишились і... спогади про минуле, яких ніхто і ніколи не зможе вимазати з їхньої пам'яті. Отже, доля цього маловідомого села на території лемківсько-бойківського пограниччя, як і доля його мешканців склалась дуже трагічно.

У наслідок операції переселення, відомого під назвою "акція Вісла", 6-го травня 1947 р. явірничани після 2-годинної "підготовки до виїзду" мусіли залишити рідне село. Як згодом виявилось, назавжди. Виселені з рідних домівок і розселені в найбільш обійстях на північних і західних землях Польщі, явірничани жили з надією, що незабаром повернуться у рідне село. Але, на жаль, це не було їм суджене.

Зразу після переселення всі хати, крім однієї в лісі, розібрали мешканці з околиць Буківська. Щойно тепер, коли не було власної "хижи", рідного села, необроблена земля і дикі сади, явірничани повірили в пророчі слова старенького діда Куртика, який говорив, що прийде час, коли Явірник буде спалений без вогню, залишиться лише одна "хижа", а в місці, де стоять хати і "пеци" буде рости кропива.

Віщування діда збулося:

Кільканадцять родин з Явірника, які в 60-их роках хотіли повернутись "на своє" не мало куди подітись. Сьогодні всі, хто повернувся в рідні гори, проживають в околицях Явірника — Репеді, Туринському, Команчі і Куляшному. Решта колишніх явірничан проживає на Ольштинщині і Кошалінщині.

В багатьох явірницьких родинах досі зберігаються давні звичаї і традиції, а в розмовах односельчани живуть ще далші родинні прізвиська, як наприклад: "до дяка" (Шарий), "до Кравця" (Онишканич), "до Мішка з тирня" (Стефанів), "до троха" (Пінчак), "на лазок" (Лазар).

Завдяки міцній прив'язаності до своєї землі, рідних звичаїв і народної культури та громадського життя можемо ще сьогодні записувати з живих уст пребагатий, існуючий тоді, український фолкльор. Був він настільки міцним та тривким явищем у житті селянина, що навіть воєнні та післявоєнні події не змогли його вщент стерти у людській пам'яті.

З-поміж усіх звичаїв і традицій, пов'язаних з календарним циклом, у пам'яті явірничан найкраще і найповніше збереглись різдвяні звичаї.

Для мешканців Явірника Різдво — винятково багате і радісне свято, а різдвяні звичаї, в яких проявлялися не лише релігійні елементи, але почуття єдності, близькості, сердечності до другої людини, ділення з нею радості, явірничани плекають до сьогодні та якомога найповніше передають своїм нащадкам.

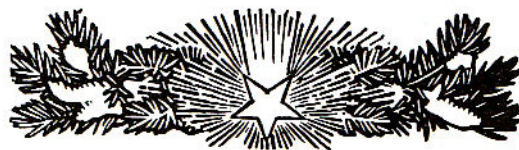
Навечір'я Різдва Христового (Святвечір) у Явірнику починалося раніше. Господиня пекла "опаланки" і "крайчун". "Опаланки" — пшеничні маленькі булочки, які споживали під час Святої вечері, а "крайчун" — хліб з пшеничної муки з часником всередині — їли щойно на Новий Рік, а до цього часу він лежав на накритому білим "обрусом" столі.

У день "Вили" від ранку жінки варили страви на вечерю. Вечеря хоча багата, однак страви були пісні. Весь день дорослі постили, не снідали й обходились без обіду, лише малим дітям дозволилося трохи їсти. Все ж таки для малих дітей їжа не була найважливішою у цей день. Вони з великою нетерпеливістю виглядали першої вечірньої зірки і чекали цього моменту, коли врешті-решт внесуть до хати солому.

ХРИСТОС НАРОДИВСЯ! СЛАВМО ЙОГО!

Усім нашим Шановним і Дорогим Читачам і Дописувачам шлемо найщиріші побажання благословенних і веселих свят Христового Різдва та щасливого Нового Року!

Редакція й Адміністрація
"Лемківщини"

Коли господиня кінчала свої приготування до вечері, господар приводив в порядок "обійстя". Завершенням останніх робіт перед вечерю було замінання хати. Робила це найстарша жінка в сім'ї, найчастіше бабуся. Потім в усі три дні свят в хаті не прибиралось, тому що у велике свято "мітла має відпочивати".

Коли бабуся намагалася вимести кожну кришину з-під стола і лави діти запитували її:

— Бабуно, що тут замітаєте?

— Всьо зле, блохи і блищиці, кукель і снітей з пшениці, щоб на наступний рік того не було, — відповідала бабуся.

В цьому часі господар, обділивши хлібом усі господарські тварини, вносив у хату, з особливою церемонією і повагою, необмолочений сніп — "воколоток" пшениці, в'язанку сіна і соломи. Переступаючи поріг, вітався з родиною:

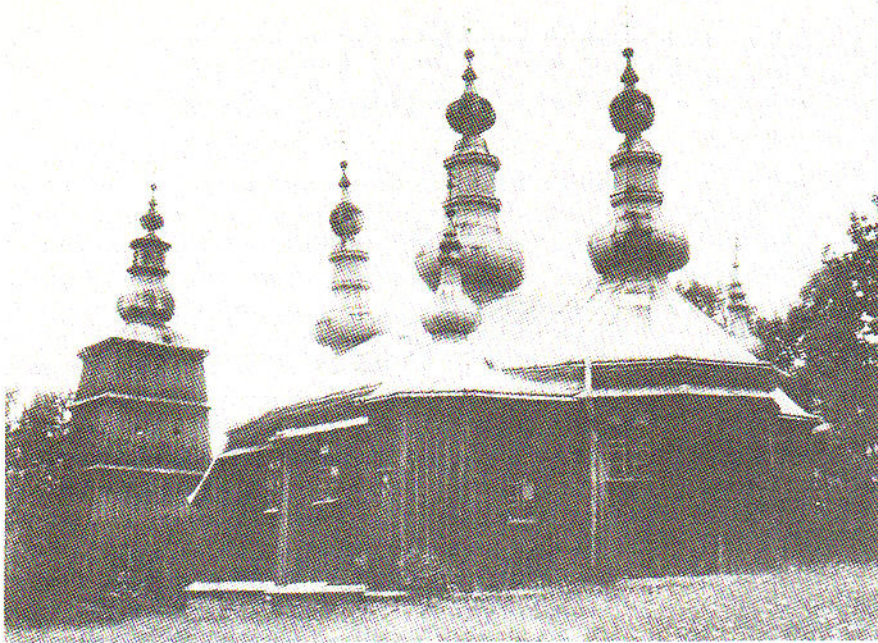
— Помагай Біг (помагай Боже).

— Подай здоров, — відповідала господиня.

Опісля ставив сніп на почесному місці на покутті, сіно розстеляв на столі і накривав льняним "обрусом з торічками", а солону розстелював на долівці.

Слід згадати, що вівсяний або пшеничний сніп явірничани називали також "новорічним палазником", тому що його тримали в хаті аж до Нового Року, а опісля його виносили надвір, крутили з нього перевесла, якими обвивали овочеві дерева в саду.

Водночас з появою на небі першої зірки домохадці засідали за спільну вечерю. Зірка мала від-

Греко-кат. церква з 1801-1803 р. в селі Туринському, недалеко Явірника

дзеркалення в християнських молитвах і сповіщала світові, що народився Син Божий. Господар засвічував свічку встромлену в гарний посуд з пшеницею. Свічку цю разом з пшеницею зберігали до Щедрого вечора, що перед Водосвяттям, та опісля цієї пшеницею кормили домашніх птиць. Вечеря завжди починалася спільною молитвою, яку вів голова сім'ї. Відтак всі ділилися "опаланком" і взаємно складали собі побажання. "Опаланки" їли з топленим сиром або з медом, потім споживали часник з сіллю. Часник, на думку явірничан, був символом здоров'я і з ним було пов'язане таке повір'я: "Коли натреш чісником чело, руки, горло, груді, то нігда не будут тя боліти і будут здорові, як чісок". І так робилося в Явірнику.

Відтак на столі у великій мисці з'являлося по черзі згідно зі звичаєм дванадцять страв (тому що рік має 12 місяців), приготовлених з усієї городини та садовини, яка тільки була в господарстві. Дуже важливою стравою була кутя, яку роблено з обтощеного добірного пшеничного зерна. Чимало страв було з грибами, наприклад: борщ і "ушка" з грибами, голубці з кашею і грибами, капуста з грибами затерта олією та пшоном, грибова зупа. Були теж "пирогі" з картоплею і капустою, варили горох, квасоллю, біб, сливи з цукром і кашею.

Традиційною стравою в Явірнику були "бубальки" (галушки) з тертим маком і медом. Кожна господиня намагалася робити якнайдовші "бубальки", щоб пшениця родилася з довгим колоссям. Смачною була також "юшка" (узвар з сушених яб-

лук, слив, грушок), яку всі пили вже наприкінці вечері. Всі страви їли дерев'яними ложками. Під час Святої Вечері явірничани велику вагу приділяли тому, щоб кожен член сім'ї по-пробував хоча б трохи кожної страви, тому що, коли якусь страву пропуститься, тоді на другій рік не вродиться те, з чого ця страва зварена.

У Явірнику зберігався давній звичай ставлення під столом на долівці різних господарських знарядь, таких як ланцюг, чересло, леміш від плуга, сокиру. Під час вечері діти, часто босоніж, торкалися цих предметів, щоб "ноги були тверді як залізо". Натомість до колеса, під столом, господар сипав збіжжя, кличучи: "ко-ко-ко", "тю-тю-тю", щоб кури добре неслися і не відходили від хати. Крім цього під час споживання страв господар відкидав до "діничка" (посуд, в який доїться корову) або масниці, перев'язаної перевеслом із соломи, три ложки кожної страви. Виконуючи цей ритуал, господар порушував масницею і голосно промовляв: "Коли схочу, заколочу масло, як голову". Після вечері господиня цими стравами обділювала всіх домашніх птиць і тварин.

Коли вже збирався посуд зі стола, діти влітку завжди пасли худобу, якомога найшвидше збирали зі стола всі ложки, зв'язували сіном і клали під "обрусок". Все це робили тому, щоб корови не розходилися по пасовиську, лише трималися разом. Опісля всі дорослі домачадці радісно вітали Різдво Христове колядами і колядками, а діти натомість скакали та перевертались на соломі, придумуючи різні гри та вибухаючи врочистим сміхом.

Зі святвечірнім ритуалом у Явірнику було пов'язано чимало вірувань. Коли після вечері гасили свічку, всі уважно стежили за тим, як буде стелитися дим. Якщо розійдеться по хаті або піде вгору — ворожить весілля в родині, коли піде в напрямку печі — хрестини, але коли піде до дверей — серед найближчих буде мертвець.

Сіно, жито і пшениця в хаті мали ворожити добрий врожай. Щоб переконатись у цьому, кожен, під час вечері, витягав з-під обруска" стеблинку сіна, довжина якого мала засвідчувати про добрий або поганий врожай.

Худоба в різдвяну ніч розмовляє з Богом. Явірчани, вірили в це, але все-таки ніхто не хотів чути цієї розмови. З цим пов'язана була легенда, яка говорила про господаря, що підслухав розмову корів. Отже, ці тварини розмовляючи, сказали, що мають доброго пана, але не буде він довго жити. Господар так перейнявся почутим, що незабаром дійсно помер. Тому-то ніхто навіть не пробував підслухувати розмовляючої худоби.

Святвечір — це також час, коли дівчата ворожили, щоб дізнатися про своє майбутнє, — котра з них перша вийде заміж. Деякі ворожіння відбувались у хаті, а деякі — надворі.

Найбільш поширеним було ворожіння з "бубальок". До хати дівчата впускали голодну собаку, яка мала їсти "бубальки", а одночасно "вирішати долю дівчат". Чию "бубальку" собака з'їла першу, ця дівчина першою вийде заміж. Чиеї взагалі не торкнулася, ще прийде їй рік дівувати.

Дівчатам цікаво було також довідатися, звідки прийде милий. Отже так, ворожили з собачого гавкання. Почувши гавкіт собак, дівчата прислуховувались, звідки він долинає, бо саме звідти прийде чоловік.

Щоб дізнатись за кого виходитимуть заміж, дівчата пізнім вечером бігли до сусіда по дрова, набравши їх в оберемок, вносили до хати і, відкладаючи по одному поліні, рахували: Крім цього, коли набрали дров до пари — це означало, що в цьому році дівчина вийде заміж, коли була непарна кількість дров — залишиться в дівках.

Якщо йдеться про хлопців, то вони не займалися ворожінням. Для них важливим було, щоб бути міцним і здоровим, тому-то після Святої вечері йшли до річки купатися, незважаючи на мороз.

В ніч зі святвечора на Різдво, згідно зі звичаєм, люди лягали спати на соломі, розстеленій на долівці. До сіней натомість приносили півня, який своїм кукуриканням будив усю сім'ю на Утреню, що тут, в Явірнику, відправлялась о четвертій годині ранку.

У перший день Різдвяних свят, удосвіта в явір-

ЯКІВ ГУДЕМЧУК

ВІФЛІЄМСЬКА ЗОРЯ

З-над Віфлієму зоря злотиста
Радощів сповнену вість подала —
В стаєнці вбогій Діва Пречиста
Сина Ісуса на світ привела.

В яслах поклала Його на сіні —
На квіттах і сонцем пропахлу постіль.
Поклін віддати Божій Дитині
Люд до стаєнки спішив звідусіль.

Царі з дарами ішли зі Сходу,
Долали гори і ріки, й моря...
Йшли поклонитись в сплеку й негоду,
Шлях в Віфлієм їм вказала зоря.

В країну кожна, у кожна хату
Всі, що у яслах узріли Маля, —
Несли поспішно звістку крилату, —
Раділи поспіль і небо, й земля!

І ми віддаймо поклін Дитятку,
Славім пришестя Його повсякчас,
А "Бог Предвічний" наша колядка
Буде дарунком Йому від нас!

ницькій церкві відбувалась відправа — Утреня і Служба Божа. Звичайно, всі домочадці брали участь у святковому Богослужінні. Перед виходом до церкви, згідно зі звичаєм, всі умивалися холодною водою і грішми. З цим пов'язувалось повір'я, що "коли зранку у день Різдва Христового вмиєшся грішми, то будеш мати добре здоров'я і багато грошей".

Після довгої відправи в церкві, люди, повертаючи додому на різдвяний сніданок, поздоровляли один одного словами:

— Христос ся раждає!

— Славити его, — говорилось у відповідь.

Різдво Христове було днем, у якому люди не відвідували один одного, а лише проводили час у сімейному колі. Проте зберігся в селі цікавий звичай: малі хлопці ходили по селі "віншувати", тобто вітати із Святом Різдва своїх родичів, сусідів і усіх по черзі. Такі "віншувальники" ходили в Явірнику не тільки на Різдво, але й також на Новий Рік. Ось, як "віншували" діти у цьому багатому в народні традиції селі на Сянїччині:

Я маленький хлопчик,
Виліз я на стовпчик.
На сопівці граю,
Христа прославляю.

З Різдвом у цій хаті
Будьте всі багаті.
Хай Ісусик наш маленький
Буде повік вам любенький.

* * *

Я маленька дівонька,
Як у полі квітонька.
Колядоньку вам співаю,
Христа прославляю.
З Різдвом тут до вас прийшла,
Божу радість принесла.

Або ще інші "віншування":

Бажаємо у щасті свята проводити,
А за рік ще кращих в здоров'ю дожити.

* * *

Дай, Боже, у мирі свята проводити,
А по святах добра, щоб вам
не бідити.

До Богоявлення і до
Воскресення, і так
рік до року в гаразді нівроку,
І так цілий вік. Вам усім
"Многих літ".

Після так щирих бажань, які плили з глибини дитячих сердець, господарі дуже дякували за них і пригощали дітвору яблуками, печеними пампухами, горіхами та дарували гроші. "Віншувальників" у хатах всі вітали дуже радо.

Такий звичай явірничани називали "ходити палазником" і був він пов'язаний з народним віруванням, що перший гість, прийшовши рано-вранці у дні великих свят, має принести в хату щастя. Отже, таким добрим палазником міг бути лише чоловік: а ще краще малі діти, особливо хлопчики. Коли представник цієї статі заходив до хати, то домочадці говорили: "Буде ся нам добрі вело на газдівці", тобто усе буде успішно, щасливо і прибутково.

Жінка не була "добрим" палазником і не приносила "щастя в дім". Тому в цей день жінки не виходили з хати, або заходили до сусідів лише тоді, коли знали, що в них уже раніше був мужчина. Коли вже так склалося, що жінка була палазником, її називали "дюравцем", а як щось не повелось господареві на газдівці, то він тоді бідкався, що "напевно гнас бив дюрavec палазником". Таким чином тепер відомо, чому тільки "добрих" палазників ждали і ждуть досі та щиро і з любов'ю їх приймається у наших хатах.

На другий день різдвяних свят, після Богослужіння, діти, а опісля молодь, започатковують в селі коляду.

Якщо йдеться про молодь, то вона задовго, ще до свят, готувалась до колядування. Отже, підготов-

ляли репертуар колядування, вибирали провідника коляди, "звіздаря", який носив зірку, "дзвонарів", які дзвонили весь час, даючи знати, що йде колядницька громада. Колядники раніше домовлялись, на яку мету збиратимуть гроші: на церкву, на школу, чи на іншу громадську потребу.

Колядники заходили до кожної хати, де їх радо приймали і щедро обдаровували. Господарі вважали за велику зневагу, коли колядницька група проступила якусь хату.

Ось, перед дверима задзвеніли дзвінки. Під вікном чути парубоцький спів:

Ой, чи дома, пане-господарю,
Чи чуєш?
Чи гора дразденько
Наше серденько віншує.

Ой, чую, чую, пеньонжки лічу,
Дай Боже.
Гей, дай Боже, щастя, здоров'я,
Дай Боже!

Двері відчиняються, провідник запитує: "Чи дозволите, пане-господарю, заколядувати, цей дім розвеселити, Ірода засмутити?" З хати чути відповідь: "Просимо колядуйте", і колядники виходять зі співом:

Добрий вечір тобі,
пане-господарю,
Радуйся!
Ой радуйся земле,
Син Божий народився...

Всі колядники були дуже цікаво переодягнені: один за цигана, другий за Мошка (жида), який збирав у кошик яйця, печиво та все, що тільки попало під руку. Особливістю серед колядників була дерев'яна коза, яка "латкала" рухомою нижньою щелепою з борідкою та дзвонила дзвіночками, завішеними на рогах. Звичайно, жодна колядницька громада не могла обійтись без чортика, який вилами зачіпав дівчат та дітей, а коли трапився дуже скупий господар, такому чортик чинив у домі і на подвір'ї усякі пустощі. Виходячи з хати, колядники усім "віншують" — бажать щастя, здоров'я та многих літ усій сім'ї:

Бажаємо Вам щастя,
господарю,
Щастя і здоров'я від Бога
в дарі.
Хай в вас дістаток завжди
гостює,
Хліба ніколи хай не бракує.
Хай ваші діти в будні
і в неділі
Будуть веселі, чисті і білі.
Щастя дай, Боже, з роси, з води,
з піль —
Жертуйте гріш на рідну ціль.

Побажання часто-густо були дуже дотепні, наприклад: "Хай вам ся когути несуть" або "Хай вам буде молоко від корови та бика". Натомість зміст побажань збагачували дотепні епітети та порівняння, як:

- сини, як той місяць,
- дочки, як зорі,
- жито, як корито,
- пшениця, як рукавиця,
- овес, як кудлатий пес,
- ярець, як палець,
- буряки, як ходаки.

Крім колядування, молодь влаштувала по хатах різні веселі забави та ігри, своєю присутністю викликала багато сміху і радості, особливо серед дітей. Часто траплялося так, що розвеселена дітвора, незважаючи на мороз і сніг, босоніж вибігала надвір за колядниками, щоб ще раз їх побачити. На світанку колядники закінчували колядування в своєму селі, а в наступні дні продовжували колядувати в сусідніх селах.

В Явірнику традиційно, крім молоді, з колядою ходили також дорослі господарі. Їхня коляда була характерна тим, що крім співання коляд і складання побажань, вони ще й "плясали". Дія ця полягала в тому, що виконавці, співаючи жартівливих пісень, бралися під руки і одночасно виконували прості танцювальні фігури. Танцювальні фігури мали бути у всіх виконавців однакові, якщо хтось помилився, його змінював інший з присутньої групи. Отже, коли в хаті було молоде подружжя або молоді дівчата, тоді "плясувальники" саджали їх на лаві, посередині хати, і по двоє-трьох "плясали" перед ними, співаючи:

Ой, гуси, гуси,
Гуси на воду,
Не каламутьте
Гануси воду.

Ой бо Гануся
Хустечки пере,
Бо їй ся газда
На войну бере

* * *

Як пила, так пила
Чепець пропила;
Пришла додому,
Мужа побила.

Іди ти, мужу,
Чепця глядати,

Листівка з України

Бо як не найдеш,
Не ходь до хати.

Коли молоді говорили "мало", то "плясувальники" мусили продовжувати "плясання" і це тривало доти, доки вони міцно не втомились. Як вже не вистачало їм сил, змінювали їх наступні і "плясали" далі:

Ой, гуси, гуси,
Гуси на став.
Добрий день, Марусь,
Еще-м ем не спав.

Еще-м ем не спав,
Спати не буду,
Година до дня,
Плясати буду.

Вранці "плясувальники" поверталися до своїх хат, щоб трохи відпочити, а увечері знову відвідати тих, до яких ще не встигли зайти зі святковою колядою.

Всі названі тут звичаї і давні різдвяні традиції Явірника для нас дуже цінні. Засвідчують вони про багату духовну культуру наших батьків, що переказувалась з покоління в покоління, говорять про їхню велику вразливість на красу (в тому і слова водночас є джерелом для пізнання українського минулого на території південно-східної Польщі). Тому-то сьогодні маємо серйозне завдання: віднайти, записати та переказати майбутнім поколінням ці різновидні і з так великою дбайливістю плекані нашими батьками ще досі звичаї і традиції, що розкривають багатство української культури.

(Наше Слово, ч. 1643.)

Любомира Тхір

**Щоб кожній родині завжди щедрили
Любов, Правда, Мир і Згода!**

ХОДИЛА СЕЛОМ КОЛЯДА

РІЗДВО В УКРАЇНІ

Був вечір зоряно-синій. Неначе золоторогий карпатський олень нісся місяць-молодик небесними плямами, що час від часу поринали в білосніжних кущах високих хмар. А земля вкрита снігом, і навкруги видно все як в полудень. Блакитним сяйвом віддзеркалюють під місячним світлом далекі полонинські вершини.

Сьогодні свят-вечір: в сільській родині турбот не впроворот, треба з усім впоратися до вечірнього дзвону...

Батько з старшим сином вийшли з хати, прийняли від матері крайчун¹ на вишитому рушникові, вклонилися на всі чотири сторони: неспішно почали обходити обійстя. Дзвінко і мелодійно рипить під ногами ожеледь, здається, якийсь невидимий скрипаль торкається смичкою чарівних струн. Заглянули і в комірчину, і до хліва, відломали з чотирьох боків крайчуна і пригостили пригоршнею корівку, кинули хліба всякій живності, не забули навіть про мишенят, залишили і їм окраєць святкової хлібини. Потім зайшли до пелевні і набрали цілу верету свіжої соломи, дістали із застріху необмолоченого вівсяного снопа, обгорнули рушником та постукали до хати...

— Заходьте, заходьте — каже мати.

— Христос рождається! — знімаючи шапку з голови, мовить батько.

— Славити його! — хором відповідають домашні... Батько з сином притрушують долівку соломою, а як у хаті є дівчина на виданні, то це її робота, коли ж нема такої, то сама господиня розсипає по соломі лісові та волоські горіхи. І не просто розсипає, а разом з зерном. Та ще й примовляє:

— Сієм, сієм-посіваєм,

З Рождеством усіх вітаєм...

Коли вдарить в крису вечірній благовіст, сім'я збереться біля столу. Батько вголос, а всі домашні тихенько прокажуть: "Отче наш..." та попросять, щоб хранитель беріг усіх, хто на суші і на морі, і старих, і молодих, і діток нерозумних від всякої напасти, щоб і скотину не забув і домашню, і ту, що в хащі...

Потім сядуть за вечерю. Знову ж таки почнуть з крайчуна. А попереду аж дванадцять страв. І всі ско-

ромні. Такий лемківський звичай. Куті в селах Ужанської долини і неварять, і не знають. Найпоширеніша страва на свят-вечір — вареники та ще з лекваром, тобто джемом з яблук або слив. І вареники ці на Закарпатті називають пирогами. А страви всі не перелічиш, бо в кожному селі щось обов'язково буде своє...

Єдине, що м'ясо почнуть їсти з завтрашнього дня... Так звичайно було у давньому. Тепер багато забулося, минулося. А шкода, бо не все ж воно було таке нерозумне, як про це писалося і казалось... Хоч би той же піст, що починався за три тижні до різдвя. Або ж скоромні дні: понеділок, середа та п'ятниця. Як-не-як, а були ці пісні дні корисними з фізіологічного погляду. Таки людина дотримувалась розвантажливої дієти...

Та вернімось до свят-вечора. На Лемківщині цієї ночі в селах сплять хіба що німечні, дуже малі та дуже старі. Після вечері — одні підуть до церкви на "всенічне". Інші до знайомих засівати. Діти борюкатимуться в соломі, розповідатимуть всілякі страшні історії та лузатимуть горішки. А як же з колядою? Коляда тут не одна. У неї свої різновиди. Опівночі підуть селом... бетлегеми. Чому така назва? Напевно тут є щось від угорської транскрипції міста "Вефлеема". Бо ж таки ходять неначе вівчарі з гортобатської пустки, зодягнені в білу одіжку (вишита сорочка та вишита спідниця) з високими клобуками на голові пастирі, а з ними дід та й... сам чорт. Чотири янголи носять невелику церквочку. А п'єса їхня починається зі слів:

У Вефлеємі новина...

Породила діва сина.

Як і за старовини, бетлегеми виконують цілу низку обрядових пісень. Постукують патерицями, на яких прив'язані дзвіночки... Грають вертепну п'єсу... Ходити селом бетлегеми починають з дванадцятої години різдвяної ночі... Тому й не сниться дітлахам. Чого доброго, можна прогавити таку цікаву подію. А вранці, як тільки розвидніє, за бетлегами потягнуться хлопчак і дівчатка. Сміх, вереск... Дражнять чорта. А він бігає з вилами та погрожує пеклом або весь вимазаний сажею заходить обіймати молодичок... Чорт без витівок не чорт. І в бетлегемах у ньо-

Передрук з тижневика *Україна*, ч. 12/89.

1. Крайчун — святковий різдвяний хліб.

го обов'язків чималенько. Він і касир, і майстер на всякі смішні приговірки. Одне слово — артист. Обвішаний всяким залізничям, тронками і лелітками, щойно був тут, а вже дзвенить десь у іншому місці.

Перших таких бетлегемків ми сфотографували і записали в селі Костьова Пастіль... Дізналися, що серед них є двоє колишніх авганців... І що гроші, які їм дарують господарі за "вінчування" — так називають тут обрядові пісні, — хлопці вирішили перерахувати у фонд потерпілих від землетрусу у Вірменії...

Потім ми побували в Лютій, одному з найбільших сіл Великоберезнянщини. І там знову зустріли бетлегемців...

Щиро кажучи, попервах вони поставились до нас, журналістів, з підозрою. Не хотіли фотографуватися.

— А хто вас знає, що ви задумали? Може, ви будете нас критикувати? Раніше нас дружинники та й міліція розганяли...

— А серед вас хіба нема дружинників? — запитую жартома.

— Чого, є. Ось я, — відповідає "дід".

— Я теж з дружини! — каже один з "пастирів"...

Хлопці відслужили армію. Всі працюють. Хто в колгоспі, хто на лісопункті, а хто доїжджає на роботу у районний центр — Великий Березний...

За бетлегемами через день пішли селом старші колядники. Ми вже збиралися спати, коли під вікном залунали гарно злагожені голоси:

Чи дома, дома,

Пан газда дома.

Ой, пан газда,

Говори з нами з колядничками

Красенько...

Після "вінчування" ми теж приєднались до коляди, пішли до сусідів. Звідкись взялися скрипалі... Повернулись ми додому стомлені і з повними кишенями лісових горішків. В кожній хаті їх неодмінно дарують колядникам. Дарують та бажають бути бути здоровим і добрим, як горіхове зерно.

Ілля Ільницький.

ЛЕМКО-РУСИН — УКРАЇНЕЦЬ-“ЛЕМКО”!

Ще 20-го листопада 1988 року, в місті Гоголю на Гаваях відбулась конференція, присвячена "проблемам народної свідомості лемків".

У статті "О лемках в Гоголю", друкованій на сторінках "Тижодніка Повшехнего" ч. 12, Краків, 19.05.1989 р., Анджей Земба інформував, що організатором лемківського панелю був проф. Пауль Й. Бест (США). Він також був першим референтом, що говорив на тему генези лемків і їх політичної історії перед 1918 роком.

Співорганізаторами цієї наукової конференції були: проф. Петро Й. Потічний (Канада), проф. Пауль Р. Маґочі (Канада), Оксана Грабович (Гарвардський університет США), Міхал Хоросьніцкі та Анджей А. Земба (Університет Ягеллонський — Польща).

Названа конференція згуртувала багатьох спеціалістів з усіх континентів і багатьох країн, в тому також (щось нове!) із СРСР.

Другий прелегент, проф. П. Потічний з університету в Гамільтоні (Канада), на основі багатого джерельного матеріалу — згідно оцінки А. Земби — переконливо вияснив причини і розмір заангажування лемків в українському підпіллі 1939-1947 років. Насвітливо також обставини Акції Вісла, цитуючи на закінчення уривок голосної статті Мацея Козловського о лемках з "Тижневика Солідарности".

Від себе додаю, що проф. П. Потічний дійсно широко, переконливо і об'єктивно насвітлив ситуацію на Лемківщині в ході і після Другої світової війни. Сорок шість сторінок машинопису опрацьованого на основі джерельного матеріалу, дальших сорок чотири сторінки це схеми структури ОУН і УПА на Лемківщині, списки бойових відділів УПА і теренової мережі ОУН, списки в'язаних, в'язаних і представлених Великим Рейдом на Захід лемків-членів українського підпілля. Крім цього відбитки джерельних матеріалів, одним словом праця виконана згідно наукових засад і правил.

Чи нам лемкам тішитись фактом інтересування деякими науковими кругами проблемами нашої народної свідомості? Відповідь "так" була б найбільш правильною наколи б учені світу, згідно з заходами етики наукових дослідів, займалися баданнями питання об'єктивно і в такий спосіб інтерпретували висліди їхніх бадань. На жаль — в нашому випадку — так воно не є, але щоб справу хоча частинно вияснити послужімся деякими фактами.

У номері 31 "Нашого Слова" (Варшава), з 30-го липня 1989 р., на лемківській сторінці у статті "Кілька думок в справі лемків" проф. Іван Красовський (зі Львова) м.ін. каже: "Приємним є те, що проблеми

лемків зацікавили учених з США, Канади, Польщі. З другого боку цікавим є, чи ті проблеми, над якими думають учені мужі, відповідають історичній об'єктивності та інтересам самих лемків?" І дальше він питає: "...чому ж така відповідальна наукова конференція проводилася без участі лемків? Тим більше, що на сьогодні Лемківщину є кому репрезентувати в науковому світі. Виросли історики, етнографи й інші вчені у лемківському середовищі на Україні, в ЧССР, які також посідають високі наукові титули. Виросли науковці і серед лемків у Польщі".

"Хочу ще підкреслити" — говорить дальше проф. Красовський — "той факт, що учасники конференції, проведеної відірвано від Лемківщини і без лемків, можуть деколи, навіть мимо волі, нав'язати лемкам будь-яку ідею, не завжди справедливу й об'єктивну. У подібний спосіб сто років тому була створена не наукова теорія "Волоської колонізації західних Карпат у XVI-XVII ст.", яку тепер деякі польські дослідники намагаються насильно втиснути в історію лемків, щоб довести, що лемки не автохтони в Карпатах і не українського походження".

На мою думку — наведені проф. Красовським заваги є слушні, бо серед панелістів в Гоголю, як згадано вище, був проф. П. Маґочі, якого теорії національної приналежності лемків є збіжні із псевдо-науковою теорією "Волоської колонізації західних Карпат у XVI-XVII ст.". Як ціллю "Волоської теорії" так ціллю "теорії" проф. П. Маґочі є довести, що лемки неукраїнці. Це нічого іншого як найновіший сепаратизм проф. Маґочі, про якого проф. І. Красовський висловлюється так: "Павла Маґочі знаю особисто. Ця молода ще людина повна творчого запалу. Але самовпевненість у правоті, непримиримість до критичних зауважень нерідко приводить його до крутих манівців у наукових джунглях, звідки буває важко знайти вірний шлях. Це стосується його "теорій" з приводу національної приналежності лемків. У його працях ясність "угророси", "слов'янороси", "словакороси" й інші. Останньо найбільше уваги присвячує назві "карпатороси", які, на його думку, є не чим іншим, а — четвертим східнослов'янським народом. До них він відносить лемків".

Від себе додаю, що "теорії" проф. Павла Маґочі є дійсно "геніальні". Якщо їх застосувати приміром до німецького народу, який у висліді останньої програної війни, супроти його волі (подібно як ми лемки протягом століть — *ІЛ*) був насильно поділений у двох німецьких державах то німців можна б звати прим.: "берліногерманці", "бонногерманці", або одних звати німцями, а других "берлі-

ногерманцями", які нічого спільного з німецьким народом не мають. Або, чому ж проф. Маґочі не ділить поляків, прим. на: "гуральоляхів", "сльонзаколяхів", "слов'яноляхів" і т.п., що "науково" відповідатиме "теорії" проф. Маґочі.

На превеликий жаль, в міркуваннях названого ученого висування й розповсюдження теорії "многоросів" це не спроба сепарувати лемків від матірнього кореня України. Мовляв — народина і розвиток ідеї лемківського сепаратизму перейняла група молодих лемківських поетів, артистів і журналістів, як: Олена Дуць, Петро Трохановський, Владислав Грабан і Ярослав Гунька.

Про сепаратистичну діяльність серед лемків Міхал Долінські, у доповіді виголошеній на панелі у Кракові, п.н. "Лемков'є чилі Русіні-Україньци Бескиду Ніскего", про проф. Маґочого м.ін. говорить так: "В тому доста критичному для цілої лемківської справи моменті в 1986 році на Ватру в Бортному приїхав пошукуючий Ярослава Гуньку професор з Канади Пауль Роберт Маґочі в товаристві Анджея Земби, докторанта історії в Університеті Ягеллонському, де П. Маґочі виголосив реферат, присвячений лемківській темі, в якому скритикував дотеперішні методи бадань і запропонував власну методологію студій в тій ділянці. Знов на самій Ватрі в Бортному П. Маґочі, називаючи себе "карпаторуським націоналістом і пошукуючим лемківських націоналістів", поділившись зі своїми спостереженнями відносно походження, культури і життя населення Лемківщини, професор з Канади переконував русинів-лемків, що вони були збаламучені через власну інтелігенцію, яка не повинна усвідомлювати свого люду лиш ограничуватись до описування його звичаїв, обрядів, а тоді буде видно ким є лемки. (Цікаво чому своїх порад проф. Маґочі не застосує до самого себе? Лемківській інтелігенції не вільно — згідно з його поглядами — усвідомлювати люду, але йому вільно — прим. автора).

Пан П. Маґочі також критично оцінив факт поміщення в часописі "Голос Ватри — 86" принагідної статті про визначного українського поета родом з Бойківщини, Івана Франка (1856-1916), позаяк "він не є лемківським поетом".

Про Ярослава Гуньку М. Долинські розказав, м.ін. так: "В часі гарячих дискусій довкруги афери з виданням "Смаку долі" (свого рода епопея русинів п.н. "Смак долі" авторства Павла Стефанівського, яку польські шовіністи скоригували, спотворюючи зміст і суть, особливо назви українець, український замінили — русин, руський — *ЛЛ*) зреалізовано ще один видавничий задум, анґажуючи молодого інженера православного ісповідання із вроцлавського воевідства, родом з Лемківщини, Ярослава Горошача-Гуньку".

Цей же Горошак, бачучи з якою погордою є трактовані в Польщі його греко-католицькі земляки з

ВАСИЛЬ СТУС

Даждь нам, Боже, днесь! Не треба завтра —
даждь нам днесь, мій Боже! Даждь нам днесь!
Догоряють українські ватри,
догоряє український весь
край. Моя дорога догоряє,
спрагою жолобиться душа.
Як Господь нас оком поминає,
тоді, болю, грай без кунтуша!

III. 1969

Лемківщини, на замовлення СКПБ (Студентське Коло Бескидських Провідників — *ЛЛ*) у Варшаві, написав соромну, під оглядом історичної аргументації, проти-грекокатолицьку і проти українську брошуру, під псевдом Ярослав Гунька — "Лемков'є дзісай" (Лемки сьогодні — *ЛЛ*), яку згодом автор із кількохнадцятьма колегами розповсюджували рейдом по Лемківщині. Була це чергова спроба "освічення" і національної переорієнтації русинів-лемків, цим разом на білохорватів, але і тієї перспективи русини з Лемківщини не взяли за спасенну, даючи авторові Я. Горошаківі-Гунці належну відсіч в полемічних голосах (у пресі — *ЛЛ*) спрямованих на його адресу. Та, все таки цей лемко, Ярослав Гунька, у своїх задумах національного сепаратизму лемків пішов дальше. Із кількома своїми прихильниками зложив до суду на Долішньому Шлезьку внесок о реєстрацію Товариства Лемків, які стремлять до створення окремого лемківського народу.

Оскільки передвоєнні польські власті заложили колись Товариство Лемків супроти волі русинів-лемків, остільки в сьогоднішніх часах з таким внеском виступила група виселених лемків, з Я. Гунькою на чолі. Їхні земляки з гір, запрошені на основуючі збори лемківського товариства не поперли тієї виразно сепаратистичної ініціативи. Вони представили власні аргументи, вказавши на приналежність лемків до українського народу й відіхали, за виїмком Петра Трохановського, який свою участь в ново створеній організації толкував бажанням безпосереднього обсервування розвитку ситуації в зав'язуючійся організації.

Найправдоподібніше — каже Долинські — сепаратистичне Товариство Лемків буде зареєстроване* позаяк з такою ініціативою весь час виступали поляки зосереджені довкруги Новосандецької Видавничої Офіцини та Є. Гарасимовіч.

Цей останній, краківський поет, є і нам добре знаний як великий "приятель лемків". Біда лиш у то-

*Товариство Лемків зареєстровано в квітні ц.р. — Ред.

му, що йому печінка гниє від "лемківсько-українського фашизму", який проявляється навіть у влаштуванні "Лемковиною" концерту в пошану Тараса Шевченка, у згадці про княжий Київ, Дніпро чи інші українські знамена. Співання "Лемковиною" українських народніх і козацьких пісень Єжи Гарасимовіч назвав "веодом до непритомного націоналістичного чаду, який, немов важка мряка прислонює усе деяким людям в долинах Бескиду". Націоналізмом, в поняття Гарасимовіча, є також те, що героїка вірша, Павлія Стефанівського, із Кунькової на Лемківщині, дає своєму синові ім'я Святослав і перетворюється в українку".

Про свій шовінізм говорить сам Гарасимовіч у статті "Найлепей самему" (Найкраще самому — *ІЛ*), де висловлюючи свої думки про Україну, м.ін. каже: "...Брак будт якого національного інтересу в тому, щоб стоячи на могилах братів помордованих через УПА, падати собі в рамена з українцями. Якщо ще тепер поляки на Україні бояться признавати до своєї національної приналежности, то можемо собі уявити, що ці люди пережили". (Щоправда — далше він каже, що це не відноситься до усіх українців — *ІЛ*).

А, що ж пережили і переживають по сьогоднішній день українці в Польщі — пане Гарасимовіч?, якщо Ви особисто стоїте в перших лавах польського шовінізму і всілякими способами намагаєтесь спонукати лемків до забуття їхньої національної приналежности. Пробуєте самі і помагаєте іншим творити лкийсь "лемко-фольк". Ваші "симпатії" до українців знані з Ваших публічних вповідей і "голосних" снів про "креси всходне" — Вільно, Львув...?

Вертаючи до теми сьогоднішньої дописі, а саме до конференції з Гонолюлю, пригадую ще, що проф. П. Магочі — за словами А. Земби — твердив, що "лемки, у сприятливих умовинах теоретично (пссит — *ІЛ*) є в стані розвинутих в окрему національність, а навіть існує серед них уже спора група визнаців цієї тези. Лемки — твердив Магочі — ввійшли на дорогу клясичного національного розвитку інспірованого через інтелігенцію. Далше він сугерував, як одну з можливостей, злиття лемків польських з іншими русинами в Карпатах в один карпато-русинський нарід".

Для нас лемків це нічого нового. Щойно кільканадцять років тому назад ідею "самостійної Лемківщини на взір Швайцарії" голосив тут в США Теодор Докля. Нічого з цього не вийшло.

А. Земба, кінчаючи опис конференції, висловлюється так: "У світі, де усі належать до якогось народу і лемки мусять вкінці, ще раз те повторимо, проголосити в цьому питанні якесь рішення".

Які лемки мають проголошувати — які рішення? Чи ті, які в роках 1944-46 добровільно, або в наслідок польського і большевицького терору виїхали на

Україну? Чи актом виїзду на Україну не задеклярували національної приналежности до українського народу?

А, як мають поступати лемки Південної Лемківщини, які ще в 1945-ому році проголосили свої рішення. В журналі "Лемківщина" ч. 2, за 1989 рік, у статті "Національна приналежність Південної Лемківщини" Павло Лопата, за газетою "Пряшівщина", м.ін. каже таке: "Делегати українських районів Пряшівщини на своєму зїзді дня 1-го березня 1945 р., відбувшогося в Пряшеві завершено заявили, що в майбутньому назавжди приймається звання для русинів, лемків, руснаків — Українець і український...".

Лемки проживаючи в Польщі своєю поставою і участю в боротьбі українського підпілля в роках 1939-47, хиба недвозначно оприділились за українською національністю. Трецінь ніхто інший, а самий пан Земба каже, що проф. Потічний, "на основі багатого джерельного матеріялу з архівів УПА переконливо вияснив причини і розмір заангажування лемків в українському підпіллі років 1939-1947".

Про розміри цього заангажування байдуже й говорити. Насильне вивезення лемків з їхніх рідних земель в часі "Акції В" говорить само за себе.

Горстка лемків, очолювана Я. Гунькою, інспірована польськими чинниками й проф. П. Магочім нас лемків-українців не лякає своїми теоріями сепаратизму. Нам не треба оприділюватись нікуди, бо ми знаємо якого народу ми сини. Це, колись руський, зараз український нарід.

Як виходить з вище наведеного — інтересується лемками науковий світ. Та, чий цей світ? Чи не найбільш польський? Від довшого уже часу деякі польські середовища свідомо й цілево роздувають т.зв. "лемківську проблему". Ввесь час пробують доказати перед світом, що лемки це не українці, що їм стала кривда в наслідок насильного виселення польською комуністичною владою, але вину за це поносять — очевидно — українці, чи точніше українські фашисти.

Терором, підступом, залякуванням (навіть ще й в сьогоднішній час — *ІЛ*) та обіцянками приєднали кілька одиниць з-посеред лемків і роздмухують справу на ввесь світ, мовляв лемки не знають своєї національної приналежности? Не хотілося повторювати повторюваного, але таки стара знана засада "діли й пануй" є стосувана в Польщі в повні того слова значенні. Та, ми лемки перетривали уже бурї тисячоліття, двигачи наш трираменний хрест і за словами М. Долинського "ходить лишень про те, щоб той окуплений також нашими терпіннями трираменний хрест, не був ломаний нашими найближчими сусідами і співгромадянами, синами тієї самої землі". Та, на жаль так воно ще не є.

"ЧОГО БОЯТИСЯ?"

У статті: "Лемко-русин-українець-'лемко'", говорячи про польського краківського поета Єжи Гарасимовича, м.ін. я висловився був, "що йому печінка гниє від лемківсько-українського фашизму". Видавалось мені, що це загострий вислів, але таки його не змінив і сьогодні вважаю, що був він дуже делікатний, бо шовінізм Є. Гарасимовича і його особиста українофобія останніми часами показує нашого лемківського "приятеля" без маски.

Як він самий так і інші польські українофоби, що йдуть йому в сукурс, грозять лемкам, залякують їх можливими тривожними наслідками, і т.п.

В чому ж вина лемків?

Шановні Читачі! Мабуть не повірите в те, бо здоровій людині тяжко прийняти щось подібного за правду, але виключною і одинокою провинною лемків є те, що вони *почувають себе українцями*.

Жартуєш чоловіче? — поспитаєш Шановний Читачу! Якже щасливим почував би я себе коли б це був жарт, але це за серйозна справа на шутки. Але, щоб не витрачувати даремно часу дозволю собі навести статтю: "Чого бояться", поміщену у підвалі "Нашого Слова" No. 35, "Україніка в польській пресі", Варшава, 27-го серпня 1989 р.

Ось і стаття "Чого бояться", коментарі залишаєм за Шановними Читачами.

Іван Лико

До написаного на грані обсесії (чи краще засліпленої антиукраїнством фобії) та опублікованого (напередодні "Ватри") на першій сторінці партійного прес-видання *Gazeta Krakowska* (від 19.07.89 р.) матеріалу "Лемкам під розвагу" пера Єжи Гарасимовича — доведеться ще повертатися. Доведеться, бо є це публікація "рідкісної вроди", яка "приваблює" не тільки реінкарнацією теорії про "мученицьке" далеко південне походження лемків, не тільки "цікавою" тезою, що спорідненість мови лемків з загальноукраїнською мовою — це... "заслуга Грекокатолицької церкви" та "вишколених націоналістичних інструкторів, які вели українізацію лемків у широкомасштабі і ніхто цьому не протидівав".

"Приваблює" вона теж явним невіглаством та зухвальством, яке випливає з цього природним чином. Серед "класичних" прикладів цього є й таке Гарасимовичове твердження: "Помітив я також, що лемки, в яких вища освіта, хочуть із сурмами вийти в світ, стають більше українцями, ніж українці в Україні. Їхня Мати Лемківщина перестала для них існувати. Вважаю, що це виродки лемківського народу. Лемківський народ не є громадою пастухів, як це здається декотрим його синам, освіченим, зрештою, в польських школах і коштом польської держави. Ці сини-виродки стають звідкілясь і чомусь запеклими українцями, вважаючи, мабуть, що є це щось краще, що є їхньою нобілітацією. Цих зрадників не цікавить уже власний карпатський рідний пейзаж з його талановитим лемківським людом. Здаються українцями більшою мірою, ніж справжні українці. Є вони спадкоємцями SS "Nachtigal" і SS "Galizien" — відомих

дивізій, що йшли при нозі свого німецького пана...". Справді, годі це назвати навіть зухвальством, годі собі теж уявити більшу казуїстику у невігластві.

При цьому варто звернути увагу й на "листівку", яка "кружляла" на "Ватрі" та голосила, між іншим, рекомендацію читати лемкам статті, друковані у цитованій тут газеті. "Листівка", підписана ZP "Grünwald" (чи ж би чергова реанімація відомого "патріотичного" об'єднання?) і близька подекуди в настрої до матеріалу Є. Гарасимовича; містить кілька пересторог відносно свідомих українського родоводу лемків. Одна з них звучить так: "Не маємо нічого проти того, щоб ви піклувалися і розвивали вашу культуру так довго, доки буде це лемківська культура. Ліквідація "Ватри" — це для нас жодна проблема...". Зміст іншої такий: "За їхньою діяльністю (свідомих свого роду лемків — ред.), а також цілого крила лемківських уніятських кліронаціоналістів, що лижуть, делікатно кажучи, п'яти своїм українським "отаманам", пильно стежитися і не виключене те, що колись прийдеться їм з цього розрахуватися". Що це? Чергова конфронтаційна затія наприкінці цивілізованого століття в середині гуманітарної Європи? На щастя автори цієї "листівки" додають до її змісту таку інформацію: "не існує вона офіційно". Безсумнівно, є в цьому оприлюднена правда.

Отож поки буде наступна нагода (також читаєва) звернутися і до цієї правди, і до згадуваних тут матеріалів, скористаймося листом, до якого можна поставитися як до своєрідного коментаря до них. Є це "лист відкритий", надрукував його регіональний часопис (настільки регіональний, що доходить він

до нашої редакції завдяки ввічливості читачів) *Dunajec* (№. 30/ 31-1988), а автор — Павло Стефанівський — адресував його: "Збігнєву Сятковському — автору тексту "Людина до людини" (*Dunajec* від 29 травня 1988 р.)". Наведімо листа повністю і без коментарів.

* Читаємо в ньому: "Шановний Пане! Насамперед прошу прийняти від мене сердечне вітання і слова глибокої пошани. Прагну зауважити, що Ваші роздуми про приязнь поета Єжи Гарасимовича з лемками, сперті на літературні тексти двох заприязнених авторів — людей, гідних найвищої уваги та визнання. Таким є моє відчуття, сперте на віру у Ваші добрі інтенції. Обрали Ви знамениту — вірогідну — площину поєднання, так дуже в минулому природно здружених людей — лемків з Гарасимовичем, польським поетом, що пише також зичливі вірші про лемків і Лемківщину.

У ширшому аспекті — Ви це наголошуєте — про вельми задовільне (в історичному розрізі) співжиття лемківського населення з поляками можна б написати грубу книгу і повинні ми це зробити. Діялося це трохи природним чином, оскільки лемки завжди були беззахисні і надалі залишаються у становищі слабких, приречених на ласку і неласку сильних. Доведені до розпуки, просили вони післявоєнну владу Народної Польщі створити для них резерват для захисту від повної, примусової, прецінь, нічого приховувати — в "білій кімнаті", — асиміляції.

Дещо по-іншому, хоч подібно, виглядає справа між мною — Павлом Стефанівським чи Павлом Стефанівським (Ваше спостереження — звучання мого прізвища по-польськи і по-українськи) і Єжи Гарасимовичем — славним поетом також серед лемків і, хоч він з мішаної крові — як каже сам поет — почувается поляком, який пише виключно по-польськи. Я, натомість, ледь запризначений, народився русином (отож у новому найменуванні — українцем) на землі прадідів, які так газдували і трималися свого протягом віків великих і малих буревіїв, що створили своєрідний регіон — з власними культурними особливостями, — що сьогодні як же помітно збагачує загальнопольську культуру (все ж таки), з власною назвою лемки — Лемківщина. (Йдеться тут про лемків на північному боці Карпат, бо є теж вони на їх південному боці — у Словаччині). Нічого тут не треба додавати ані віднімати, яким я є і яким повинен бути, наколи виріс з культурного кореня карпатських русинів-українців.

Не бачу ніяких приводів, в аспекті взаємопошани обох народів, і вже жодних перешкод з Вашої загальнолюдської точки зору (як "Людина до лю-

В ПОЛЬЩІ СТВОРЕНО СОЮЗ УКРАЇНСЬКОЇ НЕЗАЛЕЖНОЇ МОЛОДІ

Як інформує Українська Пресова Агенція в Лондоні, в Польщі створено Союз Української Незалежної Молоді. Пропонуємо нашим читачам зміст звернення Організаційного Комітету:

ВСТУПАЙ ДО СОЮЗУ УКРАЇНСЬКОЇ НЕЗАЛЕЖНОЇ МОЛОДІ

Наш Союз гуртує саме таких людей як ти, отже тих, хто думає по-своєму, не годиться із: застійною дійсністю, хоче змінювати її — і тим, що пропонують нам монополісти: УСКТ та існуюча студентська організація.

Закликаємо вписуватися в наш ряди тих, хто свідомий своєї національної приналежності й тих, хто хитається, хто шукає. Тільки разом зможемо самі оформлювати обличчя нашого покоління і того, що ми молоді українці кінця ХХ століття.

Ситуація в Польщі міняється. Роста простір свободи, способів заявлення своїх потреб. Не скористатися з цих можливостей — ми просто не можемо. Свої справи ми повинні брати у свої руки, не озираючись на ніякі "уклади". Лише в гурті, спільно виступаючи можемо добитися бажаних результатів!

СУНМ є організацією для всіх — студентів, учнів середніх шкіл, працюючої молоді з цілої Польщі. Форми праці у нас відкриті. Радо приймемо всілякі концепції. Хочемо бути форумом для справжньої незалежної дискусії про наші потреби, ролі у суспільстві, наше минуле й майбутнє та способи зберегання нашої національності.

Коли вже вирішив стати нашим прихильником або членом, зголосися за інформаціями до нашого представника при "Молодіжному столику" на Фестивалі та під час концерту "Українські ночі".

Ти ждав на СУНМ — СУНМ жде Тебе!

Від Організаційного комітету СУНМ

Петро Тима
Петро Павлице

дини") у тому, щоб ми не відмовлялися від з трудом відбудованої приязні, про що з великою турботою про майбутнє обох наших народів (що може радувати і проповідує великі надії) написав Примас Польщі кардинал Юзеф Глемп у часописі *Przeгляд Katolicki* (№. 44, 1 листопада 1987 р.) перед тисячоліттям хрещення Русі.

Споглядаємо у майбутнє з вірою у єдність відмінностей. Культура-бо є загальнолюдською, у ширшому значенні цього слова — і моя, лемківська, чи ваша польська в її культурних деталях, нюансах.

Дякую Вам за миле спонування мене до зареагування — зі старою приязню і сучасною поблажливістю лемка у Польщі — на потребу продовження доброго співжиття "малих з великими, міцних зі слабкими" в ім'я загальнолюдських вартостей, з пошануванням і зичливістю людини до людини. З пошаною — Павло Стефанівський".

Запитаймо при нагоді: чого боїться Єжи Гарасимович, чого бояться "патріоти" — культурного різновиду, української присутності, гуманітарного взаємозбагачення і компромісу? ■

По сторінках "Нашого Слова"...

Вітки з газети "Наше Слово", яка виходить у Варшаві, Польща. Зберігаємо правопис оригіналу.

З ІV ПЛЕНУМУ ГП УСКТ

НА ПЕРЕХІДНОМУ ЕТАПІ

"Хочемо стати нормальною, цивілізованою організацією, яка не прилипає сюди й туди, а є відкритою для всіх не лише у психологічному, але й матеріальному сенсі. Хочемо, щоб вона була представником і виразником потреб та волі всієї української громадськості у Польщі — на міру її вимог, на міру часу", — стверджували учасники пленарного засідання Головного правління УСКТ, яке відбулося 29 жовтня у Варшаві.

На засіданні прийнято постанову про скликання позачергового надзвичайного з'їзду делегатів Українського суспільно-культурного товариства з участю запрошених представників усього українського населення. З'їзд має відбутися в березні 1990 року. Окреслить він нову формулу діяльності організації.

До з'їзду Товариство йтиме під новим керівництвом. Головою УСКТ обрано **Мирослава Вербоного**. У склад Президії увійшли: **Мирон Кертичак** та **Юрій Рейт** — заступники голови, **Марія Туцька** — секретар, **Антін Вуйцік**, **Любомира Кобеляк**, **Генрик Колодій**, **Павло Кременський**, **Роман Любинецький**, **Володимир Серкіз** — члени Президії. Обрано теж **з'їздівську комісію**, яка почне працю у такому складі: **Роман Галан**, **Любомира Кобеляк**, **Євген Рижок** та **Василь Шост**.

На початку засідання з проханням увільнити його від обов'язків голови ГП УСКТ звернувся Євген Кохан. В основу прохання покладено факт відходу довголітнього голови на пенсію. Євгенові Кохану, як заслуженому діячеві організації Правління склало подяку. Пропозицію увільнення від обов'язків члена

МАРІЯ ОСТРОМИРА

ЛЕМКІВЩИНА В ОГНІ

Продовження

СВЯТ-ВЕЧІР

Увесь день перед Свят-Вечером хлопці увихалися один наперед одного. Одні мили долівку і причу, другі порядкували на полицях. Тетяна робила вушка до борщу і вареники. Деякі страви, що можуть постояти, зварили вони ще попереднього вечора. Увечорі, перед самою святою вечерею, поварила Таня вареники і вушка та посмажила пампушки на олію і все вже було закінчено.

Хлопці одяглись по-святчному. Таня теж убрала свій однострій, тобто, темно-синю спідничку і блюзку, який пошила собі перед святами та підперезалась військовим поясом.

Ще кутю треба би зробити, тобто, зварену вже пшеницю вимішати з маком і медом. Мак був уже попередній гарячою водою і треба було терти.

— Все вже я приготувала, друзі — ще й кутю приготую. Тільки мак треба втерти. Але це вже не газдинська робота, а газдівська, — сказала Таня. — Ну, хто ж із вас, друзі, тертиме мак? — серйозно запитала.

— Якщо це газдівська робота, то вже ви, друже командире, мусите терти мак — бож ви газда у нас, — сміялись хлопці.

— В цьому, то вже хтось із вас, друзі, мусить заступити мене, бо зроду я ще не тер маку, — боронився командир. — Занадто довго мусіли б ви на кутю ждати. Ну, хто ж із вас, друзі, має в цьому найбільшу практику?

— Байдак! Байдак хай тре мак! — загули всі кругом.

Поставили макітру з маком на причі і з поклоном вручили Байдакові макогін.

— Тільки, дивися, Байдаче, не облизує макогона, бо полисієш, — посміхнувся Вихор, тримаючи обома руками макітру.

— А ти не говори багато, а макітру тримай, бо ось-як танцює по причі. Покрутив я кілька разів макогоном, а макітра ось-куди заїхала. Донічого така робота! Ти, здається, куди сильніший на язик, як у руках — навіть макітри не втримаєш.

— Його руки привиклі до скрипки і смика, а не

дотеперішньої Президії подав Мирослав Вербовий. Була вона прийнята одногосно. В ході голосування над складом нової Президії про увільнення від обов'язків члена ГП УСКТ попросив дотеперішній його секретар Богдан Мартинюк. До складу ГП Товариства обрано Любомиру Кобеляк. Напередодні пленуму про свій відхід на пенсію повідомив директор організаційного бюро ГП УСКТ — Олександр Гнатюк.

На засідання прибули представники державних органів влади: віце-президент міста Варшави — Станіслав Белецький, начальник суспільно-адміністративного департаменту МВС — Станіслав Демянюк, працівник цього департаменту Гжегож Станейко та директор суспільно-адміністративного відділу міста Варшави — Ян Гордеюк. Групі діячів УСКТ за заслуги в ромадській праці та з нагоди 45-ліття ПНР постановою Державної Ради були вручені відзначення. Нагороджено: Павла Кременського — Кавалерським хрестом Ордена відродження Польщі, Євгена Могили та Володимира Серкіза — Золотими хрестами заслуги, Богдана Мартинюка, Андрія Наконеч-

ного та Юліяна Павлище — Срібними хрестами заслуги, Марію Туцьку, Анну Хондзинську та Івана Киризука — Бронзовими хрестами заслуги. Відзначеним вітального листа надіслав віце-міністр МВС Збігнєв Пудиш.

Представник МВС Станіслав Демянюк подав до відома інформацію, з якою до керівників центральних відомств та управлінь звернувся віцепрем'єр Генрик Бальцеревич. Мовиться у ній, що від 1 січня 1990 року припиняється дотування з державного бюджету статутної діяльності всіх організацій і товариств у Польщі. Залишається тільки можливість фінансування тих з-посеред починів організації, які матимуть значення державних завдань. Отож під знаком запитання стає у цьому контексті навіть існування штатного апарату УСКТ. За інформацією промовця зроблено вже перші кроки у напрямку відходу національних товариств з-під опіки Міністерства внутрішніх справ. Від нового року від імені держави опікуном цих організацій буде, правдоподібно, міністр культури і мистецтва.

Під час дискусії була винесена пропозиція скли-

до макітри й макогона, — боронив свого друга музикант Сірий.

— Я ж нікого не просив до помочі. Сам собі, без таких, як ви, музикантів, раду дам. Та ти, один з друзів, гадаєш, що мак терти, то так, як пшеницю опилати?! Та то макогін так легенько має крутитись довкола, ледве торкаючись макітри, а так швидко, як млинок. До цього, брате, теж треба бути музикальним.

— Ха-ха-ха! — сміялись хлопці, аж заходились. — Оце третього музиканта маємо!

Тим часом віст. Байдак постелив палатку на долівці, примістився на тій палатці, а макітру поставив поміж колінами.

— Тільки ви, друже Тетяно, дайте мені якогось чистого рушника, щоб мак, як буде вискакувати з макітри, штанів мені не поплямив.

Хлопці обступили його кругом, як якийсь видовище на ярмарку. А віст. Байдак пустив у рух макогін швидко-швидко, що й не видно було, чи це макогін, чи якась машина. Мак пластами підіймався по стінах макітри вгору, то знову спадав удолину.

— Та ти, Байдаче, не тисни так колінами, бо макітру роздусиш, а тоді що — без куті будемо, чи як? — завважив Вихор. — У нас же кажуть: "Не дай, Боже, на макітру смерті, бо не було б у чому маку втерти".

За кільканадцять хвилин пласти маку із темно-сірих стали ясно-сірі, а згодом зовсім білі. Тоді то Байдак перестав крутити макогоном, підніс його під

світло і дивився на залишки маку. А потім сказав:

— Готово!

— Та він оце зараз макогін лизатиме! — сміялись хлопці.

— Та це я вам підставив, щоб ви лизали. Друже Тетяно! А заберіть від мене макітру з макогоном, бо ще дійсно почнуть вони макогона лизати.

Таня забрала макітру, а Байдакові — хлопці не дали вже піднятися із долівки. Зараз же вхопили його та почали підкидати ним угору.

— Музиканта нового маємо! Музиканта від макогона!

— Ой, заграв би я вам цим макогоном, якби він не з маком! — боронився Байдак.

Друже командире! Музиканта нового маємо!

— Чи музиканта — не знаю, а що маємо доброго газду — то так. Ви тільки на весні газдиню якусь гарну підшукайте йому, — посміхнувся командир. — Ну, але жартам кінець, друзі! Як тільки заблимає на небі перша зірка, Свят-Вечір починатимемо.

Командир вийшов з бункра. Пішов туди, під ялинки, де стрільці заховали під снігом сніп соломи і в'язку сіна. Обтрусив солому та сіно зі снігу та поклав біля входу до бункра, а сам відійшов на кілька кроків, щоб поглянути, чи не появилася уже на небі перша зірка.

Глянув на небо, а воно білими хмаринками вкрито. Немає зірки. Та невже ще й досі не зійшла вона? Та ні, хмаринка полинула далі і відслонила зірку. Ось вона забликала на небі, наче щось розповісти

кати (ще до з'їзду) форум, чи теж круглий стіл українців, який міг би допомогти осмислити теперішнє становище української громадськості у Польщі, знайти стежини і глибшого взаємопорозуміння, і розумного, конструктивного виходу зі складної ситуації. Те, що вона складна (матеріально-базове становище УСКТ дехто називає менше ніж нулевим), доводила аналітична розмова і на пленумі, і на суботньому засіданні дотеперішньої Президії (між іншим, про критичну ситуацію у видавничій ділянці говорив Юрій Рейт, а про навчання української мови Любомира Кобеляка). Вирішення назрілих питань і дилем залежатиме і від державної концепції у ставленні до національних груп, і від мобільності усєї української громади. (рґ).

хоче, наче передати хоче чийось таємничу мову... А, може, його маленька доня, Ліля, розмовляє тепер із зіркою, може, питає, чи не бачила вона її татка... Маленька Ліля його...

І враз насторожився. Побачив між ялинками якусь темну постать. В цю ж мить сягнув рукою до кобури і, вийнявши пістоль, почав наближуватись до тієї постаті. Постать стояла непорушно, задивлена вгору. Підійшов ближче і опустив руку з пістолем.

— Це ви, друже Тетяно? А я думав, що якийсь небажаний гість прийшов до нас на сам Свят-Вечір.

— Оце розмову веду з першою зіркою, друже командире. Прошу, щоб моїм найближчим передала мій щирий різдвяний привіт. Може вони — батько і Василько — теж дивляться тепер на неї й передають мені своє тужне "Христос Раждається". Дивіться, друже командире! Чи бачите, як таємничо блимає вона?..

— А Василько — це ваш брат, друже Тетяно?

Ні, у мене нікого немає — ні брата, ні сестри, тільки батько. Василько — це мій суджений.

— А де ж він тепер? Залишився на Лемківщині?

— Ні, не залишився. Разом же з вами перейшов кордон. Але де він тепер, того я не знаю. Скажіть мені, друже командире, де він? В якій стороні і в якому лісі його бункер? Ви ж напевно знаєте, бо отримуєте різні звіти. Скажіть! Хай і я знаю, куди і в які ліси посилати йому мій різдвяний привіт.

— Пробачте, друже Тетяно, що я такий недогадливий. Знаю кількох Василів, але котрий саме ваш

НАМ ПИШУТЬ

До
Організації Оборони Лемківщини,
Перший Відділ у Нью-Йорку.

Вельмишановні Панове!

На мою стару адресу Ви переслали два томи Вашого цінного видання "Лемківщина — Земля — Люди — Історія".

Дуже дякую за Ваш труд, як рівнож ґратулюю Вам за велику працю яку Ви вложили для цієї історичної записки про нашу славу Лемківщину.

Дуже перепрошую, що з таким опізненням полагоджую справу оплати надісланих томів, а це тому, що вони лежали на старій адресі, а мене ніхто про них не повідомляв.

Ще раз щиро дякую і зістаюсь з правдивою пошаною до Вас,

Михайло Бозьо
Кольорадо

вибраний — ніяк не можу здогадатись. Ви ж так за-конспірували свою таємницю, що мені й через голову не перейшло, будь то у вас є суджений. Недаром ви у розвідницях були. Хто ж він — отой ваш Василь?

— Ви ж, друже командире, добре його знаєте. Це — Бір.

— К-р Бір? Та що це ви кажете, друже Тетяно?! То й він негірше від вас законспірувався! А, бувало, ми з Острове́рхою дивувались — такий веселий і запальний, як іскра, хлопець а таких тужливих пісень співає. А це ось хто є причиною його великої туги! Ну, аж тепер мені стали ясні його ліричні настрої. То ж прийміть, друже Тетяно, разом із різдвяним привітом і мої сердечні побажання всього найкращого — вам і моему другові, к-рові Борові Одночасно вітаю вас з вибором. Та ж ви обоє "дібрались, наче в корці маку" — як каже наша народня пословиця.

— Щиро дякую, друже командире! — ледве могла вимовити Тетяна і подала йому руку.

А він підніс її руку до уст і з пошаною поцілував.

— Як же так, це ж не по-воляцьки! — сказала збентежена.

— Це ж вияв моєї пошани до вас, на яку ви собі вповні заслужили не тільки в мене, але й у всіх, хто вас знає. А де перебуває к-р Бір, то й досі не сказав я вам. Він же в Майданських лісах зимує. Можете посилати йому туди свій привіт. А різдвяна зірка передасть йому ваш привіт та своєю мерехтливою, чарівною мовою розкаже про вас. Він же напевно теж

Коли роки посріблять наші скроні —
Ми радо юнь пригадуем не раз.
І з плином літ усе як на долоні
Ми бачимо крізь спомин у той час.

В Прибалтиці, у вітряній країні,
Де час мина в щоденній метушні,
Згадавсь мені Святвечір на Волині —
В моїй далекій, рідній стороні.

В той день домашні вдивлювались зірко
В гаптований блакиттю небосхил —
Як тільки перша засіяла зірка, —
Сідали всі за святвечірній стіл.

На свіжій, сніжно-білій скатертині
(Під нею сіно з надстрианських трав)
В своїй уяві бачу ще і нині
Пісних дванадцять обрядових страв.

Пахучий борщ із вушками грибними,
Дзеркальний короп, голубці, щупак,
Узвар духмяний, і колач між ними, —
Поласувать було ж бо чим усмак...

Делікатесом, справжнім раритетом, —
Нема якому рівних в смакоті, —
Була кутя з горіхами і з медом,
Який же бо Святвечір без куті?..

На покуті по давньому звичаю, —
Розвихривши свій колосистий бриль, —
Пшениці сніп як символ урожаю
Й плодючості волинськи тучних піль.

А на стрункій прикрашеній ялинці
Горіли кольорові свічечки.
Їх вогники блищали як червінці, —
Мінливий відсвіт падав на гілки...

Чуття у всіх зворушливе, святкове,
З глибин душі й замріяних сердець
Плили колядки про Різдво Христове,
Сплітаючись у радісний вінець.

Про те, що десь в прадавній Палестині
В стаєнці вбогій народився Бог...

Мені ж здавалось все, що на Волині
У кожній хаті Ісусовий чертог...

вийшов тепер з бункра, щоб порозмовляти з вами при допомозі першої зірки...

— Яка ж вдячна я вам, друже командире, за ваші щирі, дружні слова! Ніколи не забуду цього, радісного для мене, різдвяного привітання. А ви, друже командире, чи передали привіт своїм рідним? Чи розмовляли за посередництвом зірки з Лілею — своєю маленькою донею?

— Так, друже Тетяно! Розмовляв і привіт передав і багато дечого розказав я моїй маленькій доні. Але ви, Таню, незвичайно шляхетна людина! Такої другої, мабуть, у всьому світі немає. Ніяк не можете радіти своєму щастю і зараз же бажаєте всім довкруги неба прихилити — нагадати їм, що й вони мають чим радуватися і мають кому посилати свою тугу. Я теж щиро вдячний вам за це.

— Немає за що дякувати. Ми ж живемо в таку жорстоку добу, якої, мабуть, не було ще в нашій історії. А, може, й була вже колись, та не записав ніхто. Може і нашої жорстокої доби літописець не занотує як слід і не дійде вона до відома наступних поколінь такою, якою є вона в дійсності. Авже, ніхто не запише, бо ніхто не знає про наші нерівні змагання з многократно сильнішим ворогом, про страхіття ворожих тортур, про неустрашиму боротьбу і героїську смерть наших борців. Ніхто про це не знає, тільки ми, які творимо оцей міт героїства. Ми, які так уже загартувались у цьому жорстокому житті, що воно стало для нас буденним. Але й нам, невгнутим і загартованим, потрібне деколи щире, привітне,

дружнє слово, щоб втриматись у рівновазі. Бо яких героїських діл і доконала б людина, то вона є тільки людиною. І ми сьогодні линемо думками в минуле і хочемо святкувати так, як колись святкували в рідній хаті, хоч на нас пояси зі зброєю і кожної хвилини ми готові стати до бою. Христос Раждається, друже командире!

— Славіте Його! І ходімо до бункра, щоб так же само привітати і наших друзів по зброї. А ви сьогодні наша газдиня і прийдеться вам подавати святу вечерю.

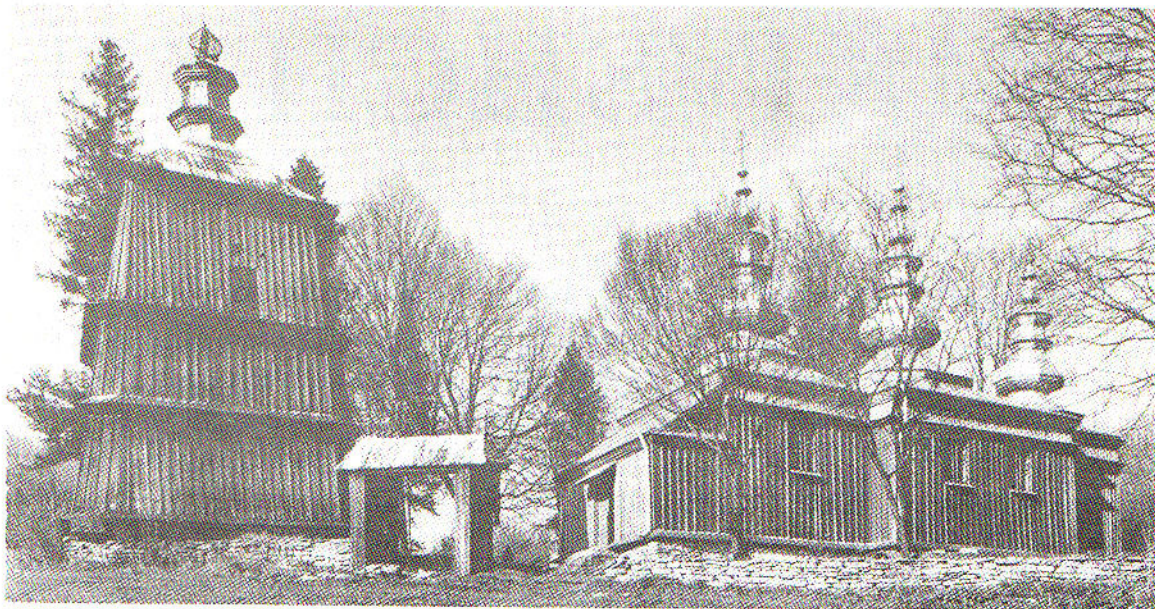
І командир відкрив віко бункра, впустив Таню, а потім сам увійшов з дідухом і сіном.

— Христос Раждається! — привітав командир стрільців.

— Славіте Його! — урочисто відповіли вони.

І поставив командир житній сніп у куток біля причі, що мала заступити їм святочний стіл. Хор. Мирон прикрив причу сіном, поклав часник на чотирьох рогах і застелив зверху палаткою. На столі поклав просфору і засвітив три свічечки. Засвітив теж і свічечки на ялинці, що стояла біля стола з писальною машинкою. На вершку ялинки ангел сповіщав усім присутнім у бункрі: "Слава во вишних Богу!" Цього ангела намалювала Таня, як теж і поробила прикраси на ялинку, з усього, що тільки можна було використати в бункрі — з лушпинок яєць, з набоїв, із шишок. З дрібненько посіченого білого паперу — зробила "сніг".

Образ Богоматері освітлений лямпочкою і при-

Реледь. Лемківщина. Українська католицька церква з 1824 р.

браний вишиваним рушником. І перед Нею, Покровом України, стали наструнко стрільці.

І залунала стародавня українська коляда: "Бог предвічний народився".

І молились вони Божій Матері, і благали Її, щоб післала Україні кращу долю. І хоч їхні обличчя були святочні, поважні й суворі, то по них спливали сльози. І дивилась Божа Мати на них і в Її очах теж сльози появились. Дивувалась Пресвята відвазі цих незломних борців, які, в країні страстей і страждань, стали до нерівного бою з антихристом... Які в підземеллі оце святкують народження Христа... І просять у Неї сили до дальшої боротьби з ворогом... І просять волі для своєї Батьківщини-України... А для себе, крім геройської смерті — нічого не бажають...

І взяла їх Пресвята під свій Покров, що держала в піднесених руках.

По молитві командир вітав стрільців зворушеним голосом:

— Друзі мої! Котрий це уже рік з ряду святкуємо Свят-Вечір в цих жорстоких умовинах? Хто четвертий, а дехто з нас уже і п'ятий рік. Наші рідні розкинені по всьому світу, а ті, що залишились ще на рідній землі, ховаються зі своїми святочними, прадідними звичаями, щоб ворог не спровокував їх. Але всі вони, де б не були, всі вони серцем і душею сьогодні при нас... І ще прилинули до нас душі наших друзів, тих, які впали на полі бою... І тих, що в криївках розірвали себе гранатою, щоб живими не потрапити в руки ворогові... І тих наших селян, які голі-

руч кидались на ворога, як він насильно викидав їх з рідних хат... Всі вони взивають нас до безпощадної Боротьби з ворогом. І ми, друзі, підемо за їхнім кличем, вірні нашому гаслові: "Здобудеш Українську Державу, або згинеш у боротьбі за Неї". Бажаю вам, дорогі мої друзі, щасливих свят! І від нас усіх складаю ж побажання Командуванню УПА та всьому українському народові — в Україні і не в Україні сущому. Перед святою вечерею вшануймо мовчанкою пам'ять тих наших друзів, які впали у боротьбі.

По кількахвилинній мовчанці, командир підходив до кожного стрільця зокрема з просфорою і складав побажання. Всі хлопці нишком утирали сльози.

Коли вже засіли за стіл, сказав Байдак:

— А тепер, друже командире, то вже хіба не відмовитесь від гадзівського звичаю і таки будете метати кутю до стелини. Від тертя маку то могли ви ще відмовитись, але тепер, то вже ніхто вас не заступить.

— Я ж і не думаю відмовлятись, друзі! — казав командир.

І він набирив тричі куті в ложку і кидав до стелини, приговорюючи:

— Дай же, Боже, щоб зародила пшениця, як гай — на всіх ланах вільної України. Щоб рої українських повстанців так летіли на ворога, як кутя летить до стелини! Щоб вороги України падали так, як пшениця паде додолу.

По святій вечері хор. Мирон говорив на тему
Продовження на стор. 25

LEMKIVSHCHYNA

VOL. 2

WINTER, 1989

A Christmas Wish for Peace, Happiness, and Freedom for All!

We wish all our members and friends a Happy Holiday Season! May the New Year bring renewed peace and prosperity to all our friends and families. In the spirit of the Christmas Season we greet all of the hierarchy and clergy of the Ukrainian Catholic and Orthodox Churches, all Ukrainian organizations and businesses, and all Ukrainians throughout the world.

May our brothers and sisters in enslaved Ukraine find the strength to overcome all hardships, for even in the darkest times, God's magnificence shines for all men.

May the joy of the Christ Child's rebirth bless us all!

With best wishes for a joyous Holiday Season —

**WORLD LEMKOS FEDERATION
ORGANIZATION FOR THE DEFENSE OF LEMKIVSHCHYNA
CANADIAN LEMKOS ASSOCIATION
LEMKO RESEARCH FOUNDATION**

MYKOLA SYVYTSKYI

CHRISTMAS IN LEMKIVSHCHYNA

Christmas in Ukraine is full of centuries-old tradition. Preparations for Christmas began well in advance — already at the end of summer, villagers would begin fattening their livestock for the holiday dinner. Six weeks before Christmas the *Pylypivka* Fast began; every week, Monday, Wednesday, and Friday were meatless days, and only dairy products were eaten. The older Ukrainians would abstain from meat for the entire six-week period, and would not eat dairy products on those three days of the week; they would eat only potatoes, dill pickles, cabbage, and so forth. Such a meager diet made the Christmas feast something special to look forward to.

Christmas was celebrated for three days — December 25, 26 and 27 according to the Julian (Old

calendar which coincided with January 7, 8 and 9 of the Gregorian (New) calendar. The day before Christmas was considered a normal day, although there was more than enough work to be done. The house was freshly white-washed a week or two beforehand, and the entire farmstead was readied so that only the absolute minimum of work was performed over the holiday. Lemkos, although not religious fanatics by any means, strictly held to the Church teaching that work on a Holy Day was a sin.

During the day before Christmas, older family members would observe a strict period of fasting. Various "purification" rites were observed involving bathing in clear, stream water, and the dousing of seeds with sandy water, guaranteeing personal health and a boun-

Mokhnachka Nyzhnya. Ukrainian Catholic Church from XVIII century.

tiful harvest the following year. In the orchard adjacent to the house, the father and son would place straw on the tree's branches in a ceremony promising plentiful fruit in the future.

Understandably, each village and region observed its own unique set of customs, but in essence Lemkivshchyna followed the traditions of the rest of Ukraine. Throughout Ukraine, for example, a sheaf of grain (the *didukh*) was placed in the corner of the dining room to symbolize bounty and a rich harvest. In Volyn the villagers tied together bundles of wheat or rye; in Lemkivshchyna they used oat stalks instead. While most Ukrainians prepared a ceremonial dish of *kutia* (cooked wheat kernels, usually prepared with honey and poppy seeds), the Lemkos prepared *pantsak* using barley, instead: wheat wasn't cultivated in the mountains. *Kutia* was brought to Lemkivshchyna by the priests and teachers who came from adjacent eastern Galicia.

For Christmas Eve supper (*Sviata vecheria*), twelve, simple lean courses were prepared, for Christmas day dinner — a clear broth, baked and jellied meat, fried cabbage, baked breads, and so forth. The children dec-

orated the tree which stood in the corner of the dining area, while in some regions of Lemkivshchyna a much smaller version would hang over the dinner table.

Shortly after the appearance of the first star (the so-called "Star of Bethlehem"), the family would kneel at the table and recite the Lord's Prayer (*Otshe Nash*) before sitting down to dinner. In some regions, the head of the family would pour each participant a small glass of blessed wine, wishing them health and good fortune in the following year, and that each one of them would return to celebrate Christmas next year. They would then begin eating the twelve course meal: traditional ritual bread (often twisted in three to signify the Holy Trinity) with garlic and salt, sauerkraut, mushrooms, potatoes, beans, carrots, *pyrohy*, stuffed cabbage, borshch, donuts, and *pentsak* or *kutia*. The menu would very often differ from region to region, depending on the unique produce of that area, but one constant remained: all courses *had* to be lean.

Traditionally, all members of the family ate from a communal dish. An extra spoon was kept on the table in memory of the deceased and in case an unexpected

News Brief:

THE ODL MEETS Dr. VOLODYMYR MOKRYI

ODL Members with Dr. V. Mokryi
(seating in center)

On Saturday, October 14, 1989, members of the Executive Board of the Organization in Defense of Lemkivshchyna, representatives of *Lemkivshchyna* magazine, and invited guests, welcomed Dr. Volodymyr Mokryi, professor at Cracow's prestigious Jagellonian University and the only Ukrainian elected to the newly-formed Polish Parliament (*Sejm*), to New York City. Dr. Mokryi, who was elected to the *Sejm* as a Solidarity Union activist, met with the ODL board members and their guests shortly before his public appearance at the Ukrainian National Home.

guest arrived. At the end of dinner, the family once again prayed the *Otshé Nash* together. The young girls of the family would then quickly go outside and pull at the dangling straw which hung from the edge of the steeply-pitched roof. Each straw represented a new wedding that year. And when the banging of spoons caused a neighborhood dog to bark — according to superstition, the eligible bachelor would arrive from the direction of the first bark. Carolling continued long into the night. Religious services depended on the specific Church the family belonged to: while the Ukrainian Catholics attended services shortly after midnight, the Ukrainian Orthodox waited until morning.

The first day of Christmas was full of ritual. Rising early, each member would rinse their faces with water from a bowl with coins just tossed into it: silver coins guaranteed fortune, copper ones promised a bronzed face and good health. Breakfast consisted of leftovers from the night before. Except to attend Church, no one left their homes until after services on the second day of Christmas.

In early September 1989, Dr. Mokryi and well-known Polish political activist Adam Michnik travelled to Kyiv as representatives of the Polish government to the Ukrainian *Rukh* (National Movement) Congress. He described the emotional moment when he first saw the Dnipro River and visited the Taras Shevchenko monument in Kyiv. During his tour of the United States, Dr. Mokryi spoke at the Shevchenko monument in Washington, DC, during celebrations marking the 175th anniversary of the Ukrainian national poet's birth.

Not unfamiliar to Dr. Mokryi are the affairs of Lem-

Another ancient tradition were the *koliadnyky* — the groups of young boys who wandered through the village and paused at the window of each home to sing their songs of joy. Each group carried their own homemade star. Larger groups of carollers would carry a wooden *creche*, with small homemade animals and a small icon depicting the Birth of Christ. Poems and short Nativity plays were acted out for each home they visited. Groups of older villagers would also carol and collect donations for the local Church or community library/reading room (*Chyталня "Prosvita"*).

Various other traditions and rituals completed the three-day Christmas holiday, which ultimately culminated in the Feast of the Epiphany twelve days later, when villagers would gather for the blessing of the waters.

From *Lemkivshchyna* — territory, people, history, culture.
Vol. II, New York, 1988.

Sumarized translation
by Petro Matiaszek

В УКРАЇНІ ВІДРОДЖУЄТЬСЯ ІМ'Я АНТОНИЧА

НАРОДОВІ І СВІТОВІ

За "Нашим Словом" ч. 47 (1688)

Співець молодості й життя, поет, що, за висловом Степана Тудора, "...носив монети зір, як хлоп'я гудзики в кишені, і купував на них ноцями хвилини солодкого натхнення... що в білих рукавичках, з квітами на чорному костюмі відійшов, не закінчивши своїх поем, іншим щасливцем залишивши світ — і кучері, і цвіт папороті, що надів перстень смерті і відійшов, щоб довести незнищенність матерії", — поет, який був завжди в свідомості народу, тепер повертається в українську культуру офіційно і також назавжди. Його творчість, цей калиновий міст пісень над безоднею часу, належить не лише українцям — її знають у Чехословаччині, Польщі, Болгарії, Югославії, Канаді, США. З'являються нові переклади поезій Антонича. Як зауважив Олесь Гончар: "Нам треба знати і Лорку, і Антонича, і Елюара, не повинен бути обійденим ні Бунін, ні Винниченко, нам потрібен увесь попередній художній досвід".

В Україні Спілка письменників створила торік комісію (очолив її Дмитро Павличко), яка розгорнула працю для відзначення 80-річчя від дня народження поета. Львівські міська та обласна Ради народних депутатів, Львівська організація Спілки письменників України, обласні відділення Українського фонду культури, Товариства охорони пам'я-

ток історії та культури, Товариства книголюбів, Товариства Української мови ім. Т. Шевченка, Товариства "Лемківщина", редакція неформального культурологічного часопису "Євшан-зілля", громадськість Мостиського району, Львівський музей українського мистецтва, видавництво "Каменяр", Львівська бібліотека АН УРСР ім. В. Стефаніка — об'єднали свої зусилля, аби спільно воскресити в пам'яті сучасників неповторний антоничівський характер... Природно, що розпочата робота вийшла далеко за рамки чисто ювілейних заходів. Та й за рамки географічні. Він народився на Лемківщині й усім своїм еством увібрив та засвоїв дух цього казкового гірського краю.

Інтелектуальну поезію неординарного, але в побуті скромного поета не всі тогочасні читачі сприймали з належним розумінням, а особливо — люди, при звичаєні до ритмів голосистих деклярацій чи маршів. У сталінські й застійні часи браві ідеологічні командири від мистецтва прагнули взагалі закопати книги Антонича в темниці забуття. Наприкінці шістдесятих зусиллями Дмитра Павличка побачила світ в Україні (бо в діаспорі уже твори поета видавалися) книга Антоничевого вибраного "Незнищенність матерії". А нині врешті громадськість України могла заговорити про свого генія на повен голос.

Великий літературно-мистецький вечір у Львівському театрі опери та балету ім. І. Франка відбудеться

THE ODL MEETS...

kivshchyna, although he himself, like so many other Ukrainians in Poland, grew up in the western part of the Polish Republic, on former German territory — a direct result of the infamous forced resettlements and deportations of Poland's *Akcja Wisła* campaign beginning in 1947. Dr. Mokryi enthusiastically described his plans for the recently-established and government-registered Ukrainian Institute of St. Volodymyr the Great in Cracow located close to the city center and the famous Wawel Castle. The Institute will include a publishing house, library, and many other scholarly features which have long been denied Ukrainians in Poland. After his presentation, guests were given an opportunity to engage in discussion with Dr. Mokryi.

The meeting took place at the Shevchenko Scientific Society (NTSh) headquarters in Manhattan, and was co-hosted by Dr. Yaroslav Padokh, President of NTSh, and ODL National President Marie Dupliak.

ЛЕМКІВЩИНА В ОГНІ... (прод. зі ст. 21)

Різдвяних Богослужень. Він же колишній теолог, добре визнавався в цій справі. Але й Таня, хоч ніколи не студіювала теології, проте відспівала багато богослужбених уривків із Всеночної та Утрени. А потім разом з Рибалкою відколядували коляду з Надсяння:

*Ой, там над вертепом звізда ся з'явила,
Там Пречиста Діва Мати Сина породила.
А як породила, так му заспівала:
Люляй, люляй любий Сину, а я буду спала.
Мамо моя, мамо! Діждай тут годину.
А я піду та до раю — принесу новину.
Сину Ти мій, Сину! Де ж Ти того годен?
Іще нема дві години, як Ти ся народив.
Мамо моя, мамо! А я того годен —
Я сотворив небо землю, щем ся не народив.*

Вкінці всі разом колядували всі колядки, які тільки знали.

Продовження буде

4 жовтня ц.р. Його відкрив секретар правління СПУ, голова правління Львівської письменницької організації Роман Лубківський, який висловив глибоке задоволення, що свято матиме й міжнародний резонанс завдяки участі у ньому високих гостей з ЧССР — голови Спілки словацьких письменників Яна Соловича, публіциста Душана Керного; зі США — поета Богдана Бойчука з дружиною, поетесою Марією Ревакович; з Канади — професора університету Альберти (Едмонтон) Олега Ільницького. Зі словом про Антоничеву незнищимість виступали і гості, і львівські поети: Микола Петренко, Володимир Лучук, Богдан Стельмах, Ігор Калинець, які віддали шану пам'яті Антонича, прочитавши свої вірші, присвячені йому. Говорили про поета Ростислав Братунь та відомий критик Микола Ільницький, що був упорядником та автором передмови до нової книги поезій Антонича, яка щойно вийшла у видавництві "Радянський письменник". М. Ільницький говорив: "Що може бути святішого як Його любов до Батьківщини, Його болі за неї, особливо тепер, коли всохла не одна віть народного дерева — зникають діалекти, говірки, цілі етнографічні групи населення — і треба докласти немало зусиль, щоб воно зазеленіло знову". "Серед українських поетів, пророків, суддів, стражденників Антонич вирізняється притишеністю споконвічного національного болю, — сказав Дмитро Павличко. — Через нього пізнаємо таїну людського життя, пізнаємо себе у тому диві, яке єднає людину і природу, людину і народ. Антонич, як поет стоїть врівень з найвищими талантами століття. Історична ситуація в республіці воскресенна, потрібно зробити все, щоб Антоничева туга за безсмертям нашого народу не була даремною".

Розпочинається святковий концерт. У глибині сцени — портрет Б.І. Антонича роботи Є. Лисика (до речі, цей портрет вагомо доповнює сучасну мистецьку антоничіану, яку створили Є. Безніско, Л. Медвідь, Р. Безпалків). Пісні на слова Антонича виконали актори театру "Не журисть!" В. Жданкін і В. Морозов. Вірші його прочитали "заньківчани" Богдан Козак та Іван Беднарський, артист театру Прик-ВО Анатолій Кравчук. Українські народні пісні, пісні на слова Т. Шевченка виконали солісти опери Людмила Божко, Ігор Кушплер, Степан Степан, Галина Гавриш. "Плач Ярославни" Ф. Кучеренка на слова Шевченка — Людмила Посікіра. Співала народна хорова капеля "Лемковина", і душа раділа незнищенності народного мистецтва.

Та ще була прем'єра. Це вже стало доброю традицією, що Богдан Янівський вшановує визначні ювілеї піснею. Так було з Іваном Франком, так було з Маркіяном Шашкевичем. Цього разу — "Тюльпани два" Б.-І. Антонича. Затамувавши подих, зал слухав їх у виконанні автора і Ніни Мельник, а також недавно повернуту нам музику В. Барвінського у виконанні

піяністки Марії Крушельницької та камерної оркестри університету. Роман Лубківський присвятив Антоничеві "Баладу про поета", яку майстерно прочитав Святослав Максимчук. З особливою проникливістю читав твори поета артист Б. Козак. Що не слово, що не мелодія — то вияв неабиякого мистецького смаку. Багато зусиль доклав для цього режисер-постановник Петро Зозуляк.

На святковому вечорі з нагоди 80-річчя з дня народження Б.-І. Антонича були присутні перший секретар львівського обкому Компартії України Я. Погребняк і секретар обкому В. Гончарук.

Цього ж дня у Львові на вулиці 1 Травня, 50 урочисто відкрито меморіально-художню таблицю Богданові Ігорю Антоничу. На урочистості виступали письменники, критики, гості з-за кордону. Меморіально-художня таблиця встановлена за кошти Львівської обласної організації Українського товариства охорони пам'яток культури та історії. Автори — скульптор М. Посікіра та архітектор М. Федик.

Наступного дня біля могили поета на Янівському кладовищі зібралися ті, хто любить і пам'ятає його. Поет Ігор Калинець розповів історію про те, як вдалося відшукати Б.-І. Антонича у його останньому вічному домі. Письменник Володимир Лучук прочитав поезію, присвячену Антоничу, віднайдену у чеському журналі з 1942 р. Роман Галан з "Нашого слова" нагадав, що Новиця — місце народження Антонича — це велике "білоплямне" волання про пам'ять України про десятки, сотні українських слідів на території Польщі. Іван Красовський і Петро Когутів з товариства "Лемківщина" зверталися до живих джерел поетового начала. Говорили його давні друзі і ті, хто його поезію читає серцем. Поет був би радий кожному, бо сюди прийшли справжні друзі. Були теж покладені квіти спільно від письменників України та Спілки письменників Словаччини. Віддала шану поетові й відома українська художниця Ф. Бриж — авторка надгробного пам'ятника, який має бути встановлений на могилі поета.

Не забули свого великого земляка також мешканці села Борятиня Мостиського району на Львівщині, де поет провів свої юні роки, де жили й померли його батьки. У неділю, 8 жовтня 1989 р., тут відбулося велике антоничівське свято. Борятин — особлива сторінка в житті автора "Зеленої евангелії". Тут у 1925 році батько поета, священник, отримав парафію, сюди приїжджав Богдан на літні канікули, навчаючись у Львівському університеті. А тепер, з відкриттям кімнати-музею Б.-І. Антонича в родинному домі в Борятині шлях до пізнання духовної атури поета скоротився. На урочистому мітингу з нагоди відкриття кімнати-музею Р. Лубківський подякував борятинцям за те, що вони зберегли велику любов до батьків поета, також Дмитрові Павличку, сім'ї Калинців і групі "Євшан-зілля", які чимало зробили,

Пам'яткова таблиця роботи скульптора В. Одрехівського.

аби повернути українській культурі Антоничеве ім'я. Називалися теж імена ентузіастів, які доклали чимало зусиль для того, щоб оформити і відкрити музейну кімнату: Б. Граната, М. Крип'як, М. Голдака, М. Іваницького, К. Грядової, скульпторів батька і сина Одрехівських та, звичайно, Ганни Войціцької.

Поет і дослідник творчості поета І. Калинець висловив зворушення дбайливим доглядом за могилою і гарним пам'ятником батькам поета. Він наголосив, що батько Антонича, отець Василь, був не просто священиком, знайомим з громадськими діячами Галичини, а й одним з безіменних плугатарів, що працювали на ниві освіти й культури. Після смерті сина батько пережив ще кілька ударів, що звели його в могилу. Трагічна й доля матері. Після смерті чоловіка вона осліпла і не могла навіть прийти на Янівський цвинтар у Львові. Могила була

втрачена. Львівська інтелігенція була налякана тим, що діялось навкруги. З могили зник хрест. А самітня жінка помирала серед добрих людей. Згодом про поета згадали Дмитро Павличко, Ростислав Братунь, про нього в 60-ті роки заговорили серед творчої молоді.

Артист Юрій Брилинський читав вірші поета, говорили про нього художник Емануїл Мисько та секретар В. Гончарук. Були слова подяки Б. Одрехівському та К. Малярчукові за пам'ятну таблицю, Є. Безніску за подаровані музеєві картини, О. Качмаріку за передані музеєві цінні речі з помешкання Антоничів: меблі, посуд. Передала дорогоцінні реліквії Г. Войціцька. Символічно, що в садибі Антоничів розташувалось кілька класів місцевої восьмирічки. Поруч з класними кімнатами, зовсім поруч за стіною під склом і на стендах зберігається все те, що розповідає про поета, і дев'ять рушників, подарованих Ганною Войціцькою, і вишивані лемківські сорочки, й ікона, що належала родині Антоничів, і годинник Богдана, і ксерокопія його віршів, і ще багато-багато іншого.

Минуло свято з гостями, квітами, піснями та віршами. Але не забудуться лемківські пісні у виконанні народної артистки УРСР Марії Байко. На це обійстя ніколи не прийдуть будні, як ніколи не стане буденною творчість поета.

Святкування ювілею творця не лише на Львівщині — продовжується. Водночас глибока усвідомлення, що справжня глибока праця над вивченням спадщини Богдана-Ігоря Антонича в Україні щойно починається.

За матеріалами,
надісланими зі Львова

ПОЛЬСЬКИЙ ЗБІРНИК ПРО ЛЕМКІВ

Польське видавництво "Край" (Варшава) видало великий збірник матеріалів симпозіуму «Łemkowie. Kultura. Sztuka. Język». Видання привертає увагу вже тим, що на цей раз польські вчені більш-менш об'єктивно досліджують політичну історію, мову та матеріальну культуру лемків. Зокрема Януш Регер у своїй статті про мову цілком виразно пише, що лемківський діалект належить до гнізда української мови, хоча раніше чимало вчених і публіцистів намагалися довести, що лемки розмовляють "зіпсованою" польською або ж словацькою мовою.

ПРОСИМО ВИПРАВИТИ

У "Л." ч. 3/89 "На «Верховині» відбувся З'їзд СФЛ" у списку управи СФЛ пропущено: заступник голови — Мирон Мицьо (голова Фундації Дослідження Лемківщини). За цей недогляд вибачаємось. — Редакція.

3 ЖИТТЯ ОРГАНІЗАЦІЇ

ВІДБУВСЯ ХХІІ З'ЇЗД ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ

Президія ХХІІ Крайового З'їзду.

Зліва: Марія Павелчак, Ольга Халупа, Микола Дупляк, Микола Грицков'ян (голова Президії), Микола Горбаль. Звітує голова КУ — Марія Дупляк.

В суботу 4-го листопада 1989 р. в Йонкерс, Н.Й. відбувся ХХІІ Крайовий З'їзд Організації Оборони Лемківщини. З'їзд, за традицією, заплановано на суботу і неділю, але з огляду на практичну доцільність закінчено його таки в суботу. Наради З'їзду відбувалися в залі Дому СУМА у чисельній присутності делегатів і гостей. Характерне те, що на залі було мало представників старшого покоління, переважали люди середнього віку, а то й зовсім молоді. Таким складом делегатів З'їзд ООЛ різко відрізнявся від багатьох інших земляцьких з'їздів, де перевагу має найстарша генерація.

Залю З'їзду була прикрашена великим портретом поета Лемківщини Богдана Ігоря Антонича з нагоди 80-ліття від дня його народження.

До З'їзду Крайова Управа підготувилася добре, бо заздалегідь подбала про написані звіти членів управи, копії яких роздано кожному делегатові в окремій течці, так що кожен мав нагоду познайомитись з їхнім змістом.

З'їзд проходив в атмосфері духовного піднесення і зацікавлення працею організації з огляду на ті великі зміни, що проходять в Україні і в Польщі, а

особливо з огляду на присутність на ньому нашого дорогого гостя і земляка з України, Миколи Горбала — члена ексекютиви УГС, який знайомився з працею своїх земляків в Америці, а під час нарад передав делегатам палкий привіт і заохочував до дальшої праці.

З'їзд відкрила голова Крайової Управи ООЛ Марія Дупляк, а відтак вибрано Президію З'їзду, до якої увійшли: Микола Грицков'ян — голова, мгр Микола Дупляк — заступник, а секретарювали Ольга Халупа і Марійка Павелчак. З'їзд проходив згідно з наміченим і схваленим порядком нарад. Особливо працювали верифікаційна, номінаційна, резолюційна і статутова комісії.

Після прочитання протоколу з ХХІ Крайового З'їзду ООЛ (Лєся Гой), звітування з праці Крайової Управи почала голова Марія Дупляк, вказуючи на наявний організаційний стан ООЛ та на пророблену працю за останні два роки. Звітодавець звернула окрему увагу на висоту допомоги (понад 63,000 доларів), якою може похвалитися ООЛ. Це досі найвища сума допомоги Крайової Управи у звітному періоді для наших земляків в Європі.

Учасники З'їзду перед Домом СУМ в Йонкерсі, Н.Й.

До Крайової Управи ООЛ належить тепер 12 відділів і дві делегатури. Сітку відділів можна б і треба поширити, а в тому напрямку слід далі працювати, бо з Польщі приїжджає до Америки багато наших земляків і їх треба активізувати в праці ООЛ.

ООЛ завжди брала і бере активну участь у всіх корисних починах української громади. Голова звернула увагу на нові обставини політичного порядку, що склалися у Східній Європі та на посилені контакти з материком і наші можливості і завдання супроти них. Обговорюючи успіхи, вона вказала також на невдачі, а без них не обійтись нікому.

Про стан Українського Лемківського Музею у Стенфордї обширніше звітував його куратор Микола Дупляк. Вказує на оправдані причини, він заявив про свою резигнацію з 20-літньої праці для Лемківського Музею. Делегати З'їзду не прийняли резигнації, а опісля обіцяли допомогти в праці над опікою у розбудовою У.Л.Музею

Про працю Фундації Дослідження Лемківщини та про видавничі проекти, які вона фінансує, або буде фінансувати, інформував її голова Мирон Мицьо. ФДЛ фінансує орган ООЛ — кварталник "Лемківщина".

Після дискусії над звітами, Контрольна Комісія дала абсолюторію уступаючій управі. Запропонований Номінаційною Комісією склад нової Управи, з каденцією на три роки, а не на два, як досі, делегати ХХІІ З'їзду апробували своїми голосами.

Головою ООЛ перевибрано Марію Дупляк, заступником став Володимир Кікта, секретарем Леся

Гой, фінансовим — Стефан Косцьолек, допомоглим референтом Юрій Ковальчик, організаційним референтом Корнило Баб'як, культурно-освітнім референтом Іван Гресь, куратором УЛМ Микола Дупляк, а вільними членами стали Іван Васічко, Теодор Малиняк, Василь Гаргай, Петро Русинко і Марійка Павелчак.

До Контрольної Комісії увійшли: Богдан Чайківський — голова, Іван Бліха і Мирон Мицьо — члени. Товариський Суд оформився у такому складі: Стефан Хованський — голова, Микола Грицков'ян і Юліян Котляр — члени.

З'їзд закінчено відспіванням "Ще не вмерла Україна".

Цього ж вечора в Домі СУМА відбувся гарно підготовлений лемківський бенкет з участю представників багатьох крайових та місцевих установ та організацій, які вітали лемків з нагоди відбутого з'їзду та бажали їм дальших успіхів. На з'їзд наспіло також багато привітів. Надійшли щирі вітання від Митрополита Стефана Сулика, Митрополита Мстислава, Владики Василя Лостена і Владики Роберта Москаля. Бенкетом проводив Зенон Галькович. Промовцем на бенкеті був недавній каторжник російських тюрем і концтаборів — поет і композитор Микола Горбаль.

Після бенкету відбулась танцювальна забава при звуках оркестри "Ватра".

Микола Дупляк

ЗУСТРІЧ З Д-РОМ ВОЛОДИМИРОМ МОКРИМ

В суботу, 14-го жовтня 1989 в Науковому Товаристві ім. Шевченка в Нью-Йорку відбулася зустріч членів Крайової Управи, представників Відділів та редакції *Лемківщина* з д-р Володимиром Мокрим, професором Ягелонського Університету з Кракова та самотнім українцем — послом до польського союму.

На початку вересня 1989 р. д-р Мокрий і відомий польський активіст Адам Міхнік брали участь у З'їзді Українського Народного Руху за Перебудову, який відбувався в Києві.

Не чужим є питання Лемківщини для д-ра В. Мокрого, хоч як багато українців в Польщі — виростав він на західних землях Польщі, де насильно переселено українців під час Акції "Вісла" у 1947 році.

З великим захопленням розповів він про свої плани тільки що створеного і зареєстрованого Українського Інституту св. Володимира Великого в

Зліва: М. Дупляк — голова КУ ООЛ, д-р В. Мокрий, д-р Ярослав Падох — голова НТШ.

Кракові. Будинок Інституту, який знаходиться в центрі міста, недалеко Вавеля, міститиме видавництво, бібліотеку та буде центром діяльності для наших українців-науковців.

Після доповіді д-ра Мокрого, розвинулася дискусія навколо сьогоденної ситуації та положення українців в Польщі та зокрема питання Лемківщини?

МД

ЗУСТРІЧ З МИКОЛОЮ ГОРБАЛЕМ

Заходом Організації Оборони Лемківщини відбулася в Пассейку, Н.Дж. зустріч української громади з Миколою Горбалем. Виступ поета, композитора, громадського діяча зі сімнадцяти-літнім стажем радянських в'язниць та концтаборів, полонив уми та серця набитої слухачами залі, що прибула на заклик місцевих громадських та політичних організацій системи УККА.

Організатори громадської зустрічі. Зліва: Я. Федун — голова УККА, М. Дупляк — голова КУ ООЛ, Микола Горбаль, д-р М. Бих — голова комітету зустрічі.

Під час зустрічі проведу ООЛ з М. Горбалем. Зліва: М. Дупляк, М. Горбаль, М. Мицьо.

Микола Горбаль, що ще 4-літнім хлопцем був змушений покинути свою прадідівську землю Лемківщину та був переселений на Україну, виявився блискучим розповідачем. Його переживання на нових теренах, стріча з новим способом життя, нова політична, брехлива система, свій духовний ріст, переживання, боротьба за правду та справедливість і велика безмежна любов до України разом з беззастережною вірою в Бога і Його Доброту, дали Миколі силу духа і тіла перебути всі тяжкі роки судів, в'язниць та таборів.

Вид на залу в часі зустрічі М. Горбала з представниками ООЛ.

Його віра, щирість і правдомовність, що пробивалася з кожного його слова, кожного його твердження, без найменшої спроби приподобання слухачам, чи говорить так якби вони хотіли, (така звичайно є настанова у всіх громадських та політичних працівників) — зворушили присутніх до сліз. Його віра в Бога, любов до України — такі прості а рівночасно гранітно не зрушимі. М. Горбаль був найкращий у відповідях на питання, що ними живе тепер українська громада. Може вони були іншими як звичайно, часом незрозумілими для маси — але глибока

віра у це що голосить, і тим чим живе М. Горбаль — мусіла змусити загал до застанови, навіть до зміни свого дотеперішнього наставлення.

Горбаль сказав, що він навіть прощає своїм катом з кацету, бо інакше він би ображував Бога, говорячи в "Отче наш", "і прости нам довги наші, як і ми прощаємо довжникам нашим". "І нині — мовив Горбаль — я співчуваю їм, бо я зараз вільний чоловік ту перед вами, а вони далі в сірій дійсності Сибіру".

Люди відчували і правду і болі Горбала, тому кожне його ствердження приймали бурєю оплесків — признання висказаним його думкам.

Горбаль закінчив свій виступ ствердженням, що в Україні маємо один клич "Єдність" — єдність не тільки між українцями різних політичних та релігійних напрямків, але також і єдність між українцями та національними меншостями в одній великій цілі: боротьбі за соборну Україну.

Кілька днів раніше Крайова Управа Організації Оборони Лемківщини зорганізувала спільно з Відділами, зустріч провідних членів організації з Миколою Горбалем. На спільних спогадах та живій гуртірці пройшов цей рідкісний вечір, що приніс американським лемкам подих з рідних гір, а гостеві стрічу з людьми що нагадували йому зелені лемківські верхи та говірку, що їх він знав від своїх батьків та баби.

бвч

БЕНКЕТОМ ВІДЗНАЧЕНО 25-ЛІТТЯ ВІДДІЛІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЛЕМКІВЩИНИ

В суботу, дня 7-го жовтня ц.р. відзначено бенкетом і концертом ювілей 25-ліття існування і діяльності 22-го Відділу в Сиракюзах і 23-го Відділу в Аубурн, Н.Й., яке відбулося в українському Домі "Січ" в Аубурн, Н.Й.

В святкуваннях взяло участь понад двіста осіб. Сцена і головний стіл удекоровані, на блакитному полотні, більшого розміру золотий тризуб, а в низу, великими срібними літерами — 25-ліття Відділів ООЛ, а з правої сторони, прапор Організації Оборони Лемківщини.

За головним столом засіли: голова 23-го Відділу ООЛ — Д. Голяк, голова КУ ООЛ — Марія Дупляк, о. монсіньор — М. Бабак, парох православної парохії — о. П. Сівко, парох св. Петра і Павла о. декан Ч. Меззомо, о. діакон д-р М. Ткач, голова Світової Федерації Лемків — проф. д-р І. Гвозда, Валентина Гвозда, секретарка 23-го Відділу, Ольга Халупа і голова 22-го Відділу ООЛ В. Майкович.

Голова 22-го Відділу ООЛ В. Майкович, відкри-

ваючи свято підкреслив, що 25 літ тому було конечно і обов'язком уродженців Лемківщини зорганізувати Відділи ООЛ в Сиракюзах і Аубурн, Н.Й., щоб зорганізовано нести поміч і оборону нашій нездоленій землі Лемківщині, як матеріально, так і морально.

Після відкриття парох о. декан Ч. Меззомо разом з святочною публікою перевів молитву.

Дальше ведення програмою передано секретарці Ользі Халупі. Вона прочитала історію 23-го Відділу ООЛ в Аубурн. Від його створення, через 25 літ, згадала всіх голів, які очолювали 23-й Відділ, як також організатора В. Майковича і всіх співорганізаторів основуючих зборів Відділу.

Голова 22-го Відділу ООЛ в Сиракюзах, В. Майкович, переповів 25-літню історію Відділу, від основуючих зборів, першої управи і всіх співорганізаторів, які йому допомогли зорганізувати Відділ. Він також згадав всіх голів, які очолювали Відділ за час 25-літнього існування.

Наступною точкою була рецитація Валентини Гвозда "Пісня про ізгоя" Б. І. Антонича. Опісля, голова Світової Федерації Лемків д-р І. Гвозда виголосив доповідь, а як доповнення до доповіді висвітлено на екрані фільм в англійській мові, про нищення на Лемківщині українських церков.

Відтак місцева танцювальна група дівчат "Воля", виконала два народні танки. Після цього знову на екрані, публіка побачила і почула хор і солістів концерту, який був присвячений Іванові Майчикові, нашому родакові зі Сянїччини..

Під час бенкетового обїду, голова Крайової Управи ООЛ Марїя Дупляк склала щирий привїт. Дальше привїти склали: від ОДВУ мїр. М. Середович, 283 Віддїлу УНС п. Р. Гавришкїв, редактор "Народної Воли" і секретар 22-го Віддїлу ООЛ мїр. М. Дупляк. Писемний привїт від Осередку СУМА Ауборн, Н.Й.

Після цього представлено гостей головного стола, як також представників організацій, а ними були: Ауборн; УККА — В. Леканка, церковний комітет — Р. Реґетс, сестрицтва Серця Христового — Ю. Федорчук, А. Сливяк, Осередок СУМА — Е. Дрочак, УНС св. Миколая — А. Кеньо і Укр Нар. Помочі — І. Гладун. Сиракюз: П. Карпишин — УККА, Іл. Мигдаль — ООЧСУ, о. дїякон д-р М. Ткач — УНС Віддїл 39, Л. Ємець — Укр. Православна Громада, М. Карпишин — ОЖ ОЧСУ, Онуф. Грипа — Провидіння, І. Воло-

шин — УНП, проф. д-р І. Гвозда — Пласт. Також були гості з України і далекого Вінніпегу, Канада, які були представлені.

Приготування до відзначення ювілеїв двох Віддїлів, члени управ обох Віддїлів відбули ряд спільних засідань (від квітня) для намічення програми, яка увінчалася успіхом, а за всі виконані точки, присутні нагороджували виконавців рясними оплесками.

Голова 22-го Віддїлу В. Майкович, всім присутнім склав подяку за участь у відзначенні ювілею, і всім тим, які чимнебудь спричинилися до успіху цього відзначення.

Парох о. П. Сївко закінчив бенкет молитвою "Отче наш...", а відтак відспіванням національного гимну "Ще не вмерла Україна...". Після цього відбулася забава при звуках оркестри "Рута" зі Сиракюзу до пізної ночі, а під час забави відбулася вигравка рушника, вишитого лемківським взором, що його вишила і подарувала Анна Сосняк.

В. Майкович

ЗАГАЛЬНІ РІЧНІ ЗБОРИ

1-ий віддїл ООЛ, нью-йорк

Загальні річні збори 1-го Віддїлу ООЛ відбулись 23-го квітня 1989 р. в приміщені Українського Спортивного Клубу при 122 Друга Евню в Нью-Йорку. Збори відкрив голова Віддїлу — Теодор Малиняк, та передав провадження зборів вибраній президії у складі: Микола Баб'як — голова, Марїя Павелчак — секретар.

Після звітів управи та дискусії над ними, уділено абсолюторії уступаючій управі.

На внесок Номінаційної комісії вибрано Управу на 1989 рік у такому складі: Теодор Малиняк — голова, Василь Скомський — заступник голови, Марїя Павелчак — секретар, Петро Гарайда — скарбник, Микола Грицков'ян — культурно-освітній реф., Петро Патріак — допомогивий реф., Стефан Малиняк — організаційний реф.,

Контрольна комісія: Анна Павелчак — голова, Стефан Барна, Михайло Волошин — члени.

Вільні члени: Іван Кадиляк, Теодор Павелчак, Теодор Скомський.

Теодор Малиняк, новообраний голова Віддїлу ООЛ подякував за довір'я і вибір, і закликав всіх до дружньої співпраці. Збори закінчено відспіванням "Не пора, не пора..."

М. Павелчак

ЛЕМКІВЩИНА
*земля
люди
історія
культура*

НАЙКРАЩИЙ ДАРУНОК ПІД ЯЛИНКУ,
НА УРОДИНИ ЧИ ІМ'ЯНИНИ — ЦЕ КНИЖКА

**ЛЕМКІВЩИНА,
земля, люди, історія, культура**

Замовляти:

ODL, 1st Branch
P.O. Box 651, Cooper Station
New York, N.Y. 10276

ДОПОМОЖІМ "ОСЛАВ'ЯНАМ" ЗБУДУВАТИ ДІМ КУЛЬТУРИ!

До нас надійшов лист — прохання від мистецького українського ансамблю "Ослав'яни" (який на весні ц.р. відбував своє турне в США і Канаді) та Громадського Комітету Чину для розбудови сільського Дому Культури в селі Мокрому, на Сяніччині. Нижче містимо виїмки з цього листа, який говорить сам за себе.

Ми віримо, що українська діаспора не буде байдужа їхньому прохання, а щедро на нього відгукнеться. Пожертви просимо слати на адресу Крайової Управи ООЛ (ODL, P.O. Box 7, Clifton, N.J. 07011) з зазначенням "Ослав'яни". В імені "Ослав'ян" згори щиро дякуємо! — *Екзекутива КУ ООЛ.*

Копання ровів під фундаменти Сільського Дому Культури у с. Мокрому на Лемківщині. Осінь, 1989 р.

[...] Село Мокре, майже в повні українсько-лемківське, живе тут тільки 5% поляків. В селі є великий Будинок Культури під егідою Стражи Пожарної, в якій пожежниками є виключно українці. З будинку цього від початку свого існування користує ансамбль "Ослав'яни", тут ведуться проби і підготовка мистецької програми. На жаль у так званій концертній залі цього будинку, немає взагалі сцени. А це одинока заля на цьому терені, де можна відбувати концерти та інші культурні події для україн-

ського населення. Але щоб відбути концерт у цій залі, треба за кожним разом робити провізоричне підвищення, а це з черги поменшує площу залі для глядачів. Немає тут ніяких приміщень на гардеробу, для передівання ансамблю чи інших мистецьких груп. Щоб покращати умови, створився суспільний комітет для розбудови вище згаданого будинку. Вже розпочались праці кладення фундаментів, майже два роки прийшлося ждати, на видання дозволу гмінними владами на розбудову. Мабуть зміна уряду в Польщі, спричинилась до того, що врешті комітет дістав позитивне рішення, але з огляду на критичну економічну ситуацію в країні, державні влади не обіцяють помочі. Для того змушені ми ще раз звернутись до Вас з великим проханням о фінансову поміч. [...]. Самі роботи ведуться в більшості в суспільному чині, але за будівельні матеріали треба дорого платити — це тактож виникає з економічної кризи в Польщі. Ваша пожертва, це великий вклад для оборони української культури, тут на Лемківщині. [...].

Євген Могіла

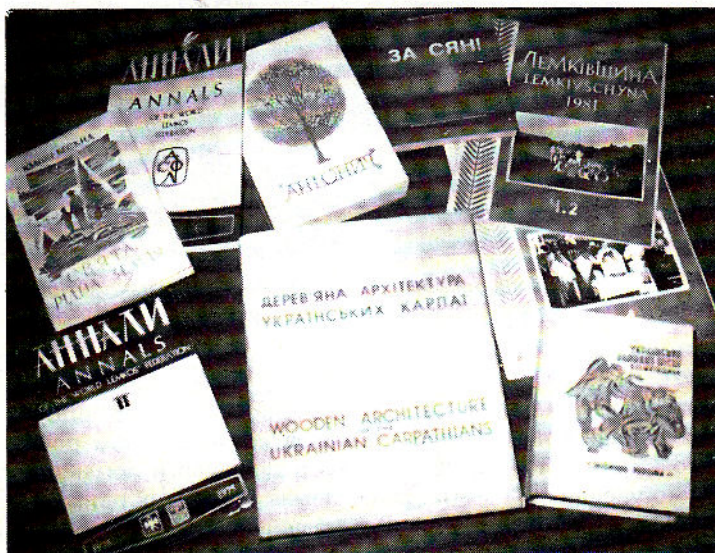
*Праця йде вперед
Кладуть бетонні лави під фундаменти.*

Return to "LEMKIVSHCHYNA"

P.O. Box 7,
Clifton, NJ 07011

NON-PROFIT ORG.
U.S. POSTAGE
PAID
CLIFTON, N.J.
PERMIT. No. 121

НАШІ ВИДАННЯ

ДЕРЕВ'ЯНА АРХІТЕКТУРА УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТ ..	40.00 дол.
АННАЛИ ч. 1	10.00 дол.
<i>(матеріали про Лемківщину)</i>	
АННАЛИ ч. 2	10.00 дол.
<i>(матеріали про Лемківщину)</i>	
АННАЛИ ч. 3	15.00 дол.
АННАЛИ ч. 4	15.00 дол.
ТВОРИ — Богдана Ігоря Антонича	10.00 дол.
<i>(на вичерпанню)</i>	
Журнал "ЛЕМКІВЩИНА" — річна передплата	10.00 дол.
"ЗА СЯНІ" — Іван Филипчак	5.00 дол.
СВЯТА РІДНА ЗЕМЛЯ — Юліян Бескид	5.00 дол.

Замовляти на адресу:

THE LEMKO RESEARCH FOUNDATION, INC.
P.O. Box 7, Clifton, NJ 07011

Published by **THE LEMKO RESEARCH FOUNDATION, Inc.**
P.O. Box 7 Clifton, New Jersey 07011 USA

